

MEDITEREN BIJ DE NAMEN VAN GOD IN DE ISLAM

Meditaties bij de 99 Namen van Allah

Deel 1

Ds. J.R. Nienhuis

Raad van Kerken
in Nederland

Raad van Kerken in Nederland
Contactgroep Islam

www.raadvankerken.nl
Kon. Wilhelminalaan 5
3818 HN Amersfoort
e-mail: rvk@raadvankerken.nl
tel. 033 4633844

Inhoudsopgave deel 1 Namen 1 t/m 33

Inhoudsopgave deel 1 Namen 1 t/m 33	2
Voorwoord	3
Inleiding	4
1 en 2. Ar-Rahmaan, Ar-Rahiem, de Barmhartige, de Erbarmer	5
3. Al-Malik, de Koning.....	6
4. Al-Qoeddoes, de Heilige.....	8
5. As-Salaam, de Vredevolle	9
6. Al-Moe'mien, de Betrouwbare	10
7. Al-Moehaymin, de Waakzame	11
8. Al-'Aziez, de Machtige	12
9. Al-Djabbaar, de Geweldige.....	13
10. Al-Mutakabbir, Die neerziet op anderen	14
11, 12 en 13. Al-Chaalig, de Planner, Al-Baari', de Uitvoerder en Al-Moesawwir, de Voltooier	15
14. Al-Ghaffaar, Die telkens weer vergeving schenkt	16
15. Al-Qahhaar, de Tirannieverdrijver.....	17
16. Al-Wahhaab, de Vrijgevige	18
17. Ar-Razzaaq, Die voorziet in alles, Schenker van levensonderhoud	19
18. Al-Fattaah, Hij die opent; Hij, die uitkomst geeft	20
19. Al-'Aliem, de Alwetende.....	21
20. Al-Qaabid, Hij die doet inkrimpen	22
21. Al-Baasit, Hij die Zijn hand ruimschoots opent	23
22. en 23. Al-Chaafid, Hij die vernedert, en Ar-Raafi', Hij die verhoogt	24
24. en 25. Al-Moe'izz, Schenker van eer, en Al-Moedhill, Hij die de eer wegneemt	25
26. As-Samie', Hij, die hoort	26
27. Al-Basier, de Alziende	27
28. Al-Hakam, de Rechter	28
29. Al-'Adl, de Rechtvaardige	30
30. Al-Latief, de Tedere, de Welwillende	31
31. Al-Chabier, de Welingelichte	32
32. Al-Haliem, de Lankmoedige.....	33
33. Al-'Aziem, de Immense.....	34

Voorwoord

Bij veel informatie over de islam heb je het gevoel dat je niet verder komt dan de buitenkant. We zien bijvoorbeeld op het journaal pelgrims in Mekka. Maar wat betekent zo'n pelgrimage? We zien moslims bidden in hun moskeeën. Maar wat bidden ze? We zien moslims met een gebedssnoer in hun hand, waarvan ze de kralen lijken te tellen. Waarover mediteren ze bij het aanraken van de kralen van hun gebedssnoer?

Bij hun gebedssnoer overdenken moslims de namen van God. Ze reciteren die namen. Ze spreken over 'de schone namen' van God....een inspiratiebron voor hun geloof, een hulp in nood, een licht op hun weg. Deze vormen de binnenkant van de islam.

In een reeks overdenkingen willen we mediteren bij die namen van God in de Islam.

Belangrijkste bron van het gebed voor jood, christen en moslim is hun Tenach, Bijbel en Koran. Na(ast) het gesprek met de joden (de leerhuis-traditie die na de Tweede Wereldoorlog ontstond en waarvan de sporen in de meditatie ook zichtbaar zijn!), is het nu ook belangrijk dat we het gesprek aangaan met moslims. Dat is mijn drijfveer geweest, om me behalve in de joodse nu ook in de islamitische traditie te verdiepen.

We zullen gaandeweg merken dat mediteren over de namen van God in de islam ons ook een verrijking zal opleveren van ons inzicht in de Koran. Immers, de meeste namen van God zijn ontleend aan de Koran.

Laten we de gebedssnoer in de hand nemen en kralen gaan tellen. En laten we eens zien wat ze ons te vertellen hebben.

J. R. Nienhuis

Inleiding

Deze meditaties zijn bedoeld voor predikanten en theologisch geïnteresseerden.

U kunt ze gebruiken voor persoonlijke bezinning. Ook kunnen de meditaties bijvoorbeeld dienen als opening van een bijeenkomst. Kiest u ervoor meditaties te laten opnemen in uw kerkblad, dan graag met vermelding van de schrijver.

De auteur van deze meditaties, ds. J.R. Nienhuis trekt lijnen tussen Koran, Tenach en Oude en Nieuwe Testament. Hij gaat in op wat geloven voor een moslim betekent en waar dat geloof aan dat van joden en christenen raakt. Wat roept dit op aan herkenning en verdieping? Deze meditaties helpen ons niet alleen om de islam beter te begrijpen, maar ze helpen ook om opnieuw te overdenken wie de God van de joden en de christenen is.

Reacties kunt u sturen naar e-mailadres: ontmoetingmoslims@pkn.nl.

Raad van Kerken in Nederland

Contactgroep Islam

www.raadvankerken.nl

Kon. Wilhelminalaan 5

3818 HN Amersfoort

e-mail: rvk@raadvankerken.nl

tel. 033 4633844

1 en 2. Ar-Rahmaan, Ar-Rahiem, de Barmhartige, de Erbarmer

Namen van God betekenen bij jood, christen en islamiet even zo vele programma's voor de mensen. Dat wordt al direct bij de eerste twee namen van Allah duidelijk: de Barmhartige, de Erbarmer. Laten wij eens het volgende vers uit de Koran lezen (soera 24:22):

“Zij onder jullie, die het goed en ruim hebben, mogen niet zweren, dat zij de verwanten, de behoeftigen en de uitgewekenen op Gods weg niets zullen geven. Zij moeten juist vergiffenis schenken en kwijtschelden. Willen jullie ook niet graag, dat God jullie vergeeft? God is vergevend en barmhartig.”

Wie als christen het Onze Vader bidt zegt:

“.. en vergeef ons onze schulden, zoals ook wij onze schuldenaars vergeven”.

Het Nieuwe Testament in Mattheüs 6, waar we onder andere het Onze Vader vinden, onderstreept na de vermelding van het Onze Vader nog eens het programmatische van de Godsnaam Barmhartig, ook voor christenen. *“Want indien gij de mensen hun overtredingen vergeeft, zal uw hemelse Vader ook u vergeven, maar indien gij de mensen niet vergeeft, zal ook uw hemelse Vader uw overtredingen niet vergeven.”*

Nu mogen we de gezindheid om barmhartig te zijn, te vergeven en kwijt te schelden ook heel concreet opvatten. Er wordt in Bijbel en Koran een beroep gedaan op hen 'die het goed en ruim hebben' om jegens hun medemensen, die minder bedeed zijn, barmhartig te zijn en schulden kwijt te schelden.

In de Bijbel maakt een gelijkenis in Mattheüs 18 dit wel heel duidelijk. Het gaat over een koning, die afrekening houdt met zijn slaven. Er zijn slaven die door eigen schuld of de wisselvalligheid van het lot, diep in de problemen, diep in de schulden zitten. Maar de schuldeiser, de koning in de gelijkenis, toont barmhartigheid en komt de slaaf tegemoet en geeft hem een nieuwe kans. We lezen: *“De Heer van de slaaf kreeg medelijden met hem en liet hem vrij en schold hem zijn schulden kwijt”*. In het vervolg van deze gelijkenis blijft deze vrijgelaten en van schulden vrijgesproken slaaf zelf op zijn beurt hardvochtig tegen degene, die hem een kleinigheid schuldig was.

Bijbel en Koran weten hoe het met ons mensen gesteld is: meer bedacht op ons eigen belang dan op dat van de ander. Daarom roepen beide boeken ons op via de namen Barmhartige en Erbarmer voor God en Allah iets van zijn barmhartigheid te weerspiegelen.

Gij zijt de Barmhartige, zoals ook wij de opdracht hebben barmhartig te zijn en vergevingsgezind. Zo bidt de christen in het Onze Vader: *“Vergeef ons onze schulden, zoals ook wij onze schuldenaars vergeven”*.

En zo, precies zo, zegt het de Koran: wees vergevingsgezind en scheldt schulden kwijt. *“Willen jullie ook niet graag dat God jullie vergeeft? God is vergevend en barmhartig.”*

3. Al-Malik, de Koning

In Nederland zijn we in onze tijd druk doende met onze eigen vaderlandse geschiedenis. De heldhaftige en de gruwelijke kanten. We zijn bezig met een 'canon', een minimale basiskennis van onze geschiedenis. Nu zullen wij merken bij de behandeling van Allah als Koning dat ons volkslied, het Wilhelmus, alles te maken heeft met Bijbel en Koran.

Het achtste couplet van ons volkslied is wel 'de psychische energiecentrale' van het hele lied genoemd. Dat couplet begint zo:

*"Als David moeste vluchten
Voor Saul den Tyran
Zo heb ik moeten zuchten
Met menig edelman."*

Wij moeten dan denken aan het eerste boek van Samuël in de Bijbel. Daarin wordt de verheffing van Saul tot koning in Israël genoemd en zijn aanvankelijke heldendaden. Maar vervolgens dan ook zijn falen. In 1 Samuël 13:13 lezen we: *"Samuël zei tot Saul: Gij hebt dwaas gehandeld, gij hebt niet in acht genomen het gebod van de Heer, uw God, dat Hij u geboden heeft; anders zou de Heer uw koningschap over Israël voor altijd bevestigd hebben. Maar nu zal uw koningschap niet bestendig zijn. De Heer heeft zich een man uitgezocht naar zijn hart en de Heer heeft hem tot vorst over zijn volk aangesteld"*. Saul ontpopt zich daarna als een ware tiran om met geweld zijn troon alsnog te behouden.

God, Allah, blijkt zowel in Bijbel als Koran de Koning bij uitstek, de ware Koning. God is de beschikker van het koningschap. In 1 Samuël hoorden we dat God het koningschap schenkt aan Saul, maar het hem ook weer afneemt en aan een ander geeft. Ook de Koran is bekend met dit verhaal (soera 2:246-252). Allah geeft eerst aan Saul ('Talut' genoemd in de Koran) het koningschap en vervolgens aan David ('Dawoed'). De Koran kent een formule om dit gebeuren van het beschikken over het koningschap door God uit te drukken:

"Zeg: O Allah, beschikker over het koningschap. Gij geeft het koningschap aan wie Gij wilt en Gij ontnemt het koningschap aan wie Gij wilt (soera 3:26)."

Zo'n koningschap, dat eerst zegenrijk begint maar vervolgens in de zuiverste tirannie onttaardt, speelt ook in andere Bijbel- en Koranverhalen een rol. Het meest bekende is wel de koning van Egypte die in Genesis en in soera 12 in positieve zin geschilderd wordt. Door toedoen immers van de farao (de koning), weet Jozef zijn eigen volksgenoten in leven te houden. In Exodus echter, en verspreid door de Koran, zien wij dit faraonische koningschap onttaarden in tirannie. Mozes in de Bijbel, Musa in de Koran, wordt de bevrijder van zijn in slavernij gehouden volk.

Zo houden Bijbel en Koran in de Godsnaam 'Koning' het ideaal, de standaard hoog van het ware koningschap; dat koningschap berust op gerechtigheid. Recht en onrecht zijn de maatstaf waaraan ieder gezag gemeten dient te worden. Elke dag opnieuw. Dat geeft altijd weer reden tot onderzoek.

Dat zelfonderzoek en dat onderzoek van het over ons gestelde gezag doortrekt het hele Wilhelmus. Het laat zich inspireren door Bijbelse verhalen, die ook Koranverhalen zijn.

Het laatste couplet van het Wilhelmus maakt dit gewetensconflict over gehoorzaamheid en verzet treffend duidelijk in één enkel woordje 'dan'; ziet u maar:

*"Voor God wil ik belijden en zijne grote macht
Dat ik te gene tijde de koning heb veracht,
Dan dat ik God de Here de hoogste majesteit
Heb moeten obediëren in der gerechtigheid."*

Die psychische energiecentrale in ons volkslied, dat je de canon binnen de canon van onze vaderlandse geschiedenis zou kunnen noemen, blijkt zijn ware energie te ontlenen aan het Bijbelse besef van Gods koningschap. Dat stoelt op gerechtigheid. En zo, precies zo, leert het ons de naam Al-Malik, de Koning, voor Allah, die het koningschap schenkt en wegneemt, al naar gelang de drager van dat ambt recht of onrecht doet.

4. Al-Queddoes, de Heilige

In de Koran, in soera 62:1 lezen we:

“Wat er in de hemelen is en wat er op aarde is prijst God, de Koning, de Heilige”.

Of we nu luisteren naar de Koran of naar de Bijbel, in Nieuw of Oud Testament, we horen regels als bovenstaande als een refrein terugkeren. Hemel en aarde breken uit in de lofprijzing van God, de Koning, de Heilige.

Juist ook God als de Heilige. Een kerklied (Gezang 444, Liedboek voor de kerken) komt mij in gedachten:

*“Alles wat U prijzen kan, U de Eeuwige, Ongeziene,
looft uw liefde en zingt er van; alle engelen, die U dienen
roepen U nooit lovensmoe: Heilig, heilig, heilig toe”.*

Dat driemaal ‘heilig’ komt zo uit het roepingsvisioen van Jesaja (6:3) of uit de Openbaring van Johannes (4:8). Maar ook de Koran meldt dat de engelen Allah lofprijzen en zijn Heiligheid eren (soera 2:30).

Bij geen naam van God wordt zo duidelijk gesteld dat Gods Naam een programma inhoudt voor de mensen en niet alleen voor engelen. We lezen in Leviticus 19:2:

“Heilig zult gij zijn, want Ik, de Heer uw God ben heilig”.

Maar hoe kunnen wij, onheilige, schijnheilige mensen aan deze oproep gehoor geven? Hoe kunnen wij ook maar in de verste verte iets van Gods heiligheid weerspiegelen, praktiseren?

Er is ergens een begin te maken. Door iets na te laten, door iets niet te doen, door on-heiligheid niet nog erger te maken. Moeilijk genoeg overigens. En dat begin is: door niet te pas en vooral te onpas Gods Naam op onze lippen te nemen, fluisterend of luidkeels, om onze onheilige menselijke ondernemingen te rechtvaardigen, toe te dekken, te versieren. En die opdracht mogen wij ons aantrekken, zowel als jood, als christen en als islamiet.

En zoals wij als Abrahamskinderen een lange geschiedenis achter ons hebben van ontheiliging van Gods Naam, zo hebben wij evenzeer de kans en de uitdaging om Gods Naam -en nu gezamenlijk- te heiligen. Weer schiet mij een kerklied te binnen (Gezang 434:5, Liedboek voor de kerken):

*“Lof zij de Heer met de heerlijkste naam van zijn namen
christenen looft Hem met Abrahams kinderen samen.
Hart wees gerust, Hij is uw licht en uw lust.
Alles wat ademt zegt: Amen”.*

Laten we nog eens letten op het begin van het Onze Vader. In de Vadernaam wordt Gods barmhartigheid uitgedrukt; in ‘Uw Koninkrijk kome’ horen we Gods koningschap in gerechtigheid; en in ‘Uw Naam worde geheiligd’ worden wij opgeroepen Gods Naam te heiligen; Hij is: de Heilige, geprezen zij Hij.

Zoals in het Onze Vader, zo wordt hier Allah aangeroepen als de Barmhartige, de Koning en de Heilige.

5. As-Salaam, de Vredevolle

Dar-es-Salaam is de hoofdstad van Tanzania. Dat woord 'Dar-es-Salaam' is samengesteld uit twee Arabische woorden: 'Dar' betekent woning, plaats, verblijf, gebied; en 'salaam' betekent zowel groet als vrede. Het heeft ook nog een derde betekenis, namelijk 'de Vredevolle', de vijfde naam van Allah. De naam Dar-es-Salaam, huis van vrede, werd vroeger ook gebruikt voor Bagdad.

Het is goed om wat langer bij die drie letters, de 's', de 'l' en de 'm' stil te staan. In het Arabisch kan een werkwoord van één en dezelfde woordstam, dus bijvoorbeeld *slm*, soms wel tien verschillende betekenissen krijgen. Bij de woordstam *slm* en zijn daarvan afgeleide vormen vinden we: veilig zijn, accepteren, in vrede leven met, zich toevertrouwen aan, zich overgeven, zich gewonnen geven. De vierde vorm van de woordstam *slm* krijgt er een hulpletter bij en dan lezen we: *aslama*, zich toevertrouwen aan, zich overgeven aan, maar ook: moslim worden. Het zelfstandig naamwoord 'islam' betekent niets anders dan 'overgave' (aan God).

Behalve de uitdrukking Dar-es-Salaam, huis van vrede, kent het Arabisch ook de uitdrukking: Dar-al-Islam Huis van de Islam. Dat is een technische uitdrukking voor het territorium, waar de Islam domineert. Wel te onderscheiden van de dar-al-harb: gebied van oorlog, oorlogsgebieden buiten het Islamitische rijk. Het woordenboek zet daar dan achter (hist.), om aan te duiden dat vandaag de dag, met de aarde als werelddorp ('global village'), waar iedereen door elkaar heen woont, die grenzen zo niet meer te trekken zijn.

Ik deed eens twee seizoenen mee met een eksteronderzoek in mijn woonplaats. De bedoeling was eksterfamilies te volgen van begin lente (nestbouwen, familievorming) tot in de zomer. Mijn wijk was overdekt met ongeveer dertig cirkels, die elkaar beslist niet overlappen: dat waren de territoria van de eksterfamilies. Die territoria waren hooguit tweehonderd meter in doorsnee. Daar binnen was het huis van vrede voor de eksters (dar-es-salaam), maar daarbuiten was het dar-al-harb (oorlogsgebied). En voor de kleinere vogels binnen zo'n eksterdomein was het oppassen geblazen. En voor de eksters zelf waren weer grotere vogels een gevaar: de kraaien. De vogelplattegrond gaf ook de kraaienterritoria aan: veel grotere cirkels dan die van de eksters. De ekstercirkels bevonden zich slechts aan de rand, liefst buiten de rand van het kraaiendomein.

Er is nog zo'n uitdrukking, die we allemaal als niet-moslims ook kennen: 'Salaam 'aleikum' (Vrede zij met u). Maar wie groeten we? Wie wensen we vrede toe? Hoe ver is onze horizon, hoe wijd trekken we onze cirkels? In welke taal wensen we te groeten? Alleen maar op vertrouwd terrein? Dus alleen onze 'broeders en zusters'?

Die vraag vinden we in de Bergrede: *"En indien gij alleen uw broeders groet, waarin doet gij meer dan het gewone (Mattheüs 5:47)?"*

Te veel machten en krachten, die belang hebben bij de continuering van de oorlog en het in stand houden van de 'dar-al-harb', lijken vrij spel te hebben. Het 'gewone' is territoriumgedrag; meer dan het gewone is jagen naar vrede voor al je medebewoners op aarde.

En zo, precies zo, bedoelt het de naam As-Salaam voor Allah: jullie zullen vol vrede zijn want Ik ben de Vredevolle.

6. Al-Moe'mien, de Betrouwbare

Vertrouwen, betrouwbaarheid, geloofwaardigheid, het zijn begrippen, die vandaag de dag wel erg actueel zijn. In een tijd van de zogenaamde kredietcrisis is de kern van de zaak de teloorgang van vertrouwen. Vertrouwen in voorheen betrouwbaar geachte instellingen en personen is wereldwijd beschaamd. Voorspoedig onderling menselijk verkeer blijkt slechts te gedijen bij de gratie van onderling vertrouwen.

Krediet is wel een woord in de economische sfeer, maar op godsdienstig gebied gebruiken we eenzelfde soort woord. 'Credo' betekent letterlijk: ik geloof, ik heb er fiducia, vertrouwen in.

Nu is 'credo' een woord uit het Latijn. De Semitische talen, zoals Hebreeuws en Arabisch hebben ook een woord voor: ergens in geloven, ergens vertrouwen in hebben, zelf betrouwbaar zijn. Dat zijn de drie letters 'a', 'm' en 'n'. In vele talen van de wereld, ook in het Nederlands is die woordstam doorgedrongen: bijvoorbeeld in het woordje 'amen'. Wie amen zegt, betuigt ergens zijn geloof, zijn vertrouwen in.

In de naam Al-Moe'mien, de Betrouwbare, horen we een bepaalde vorm van diezelfde woordstam *amn*. (Er is 'moe' als voorvoegsel aan toegevoegd.)

Bijbel en Koran leveren verhalen over van mensen, die in een geloofscrisis raakten. De religieuze omgeving, waarmee ze van jongs af aan vertrouwd zijn geweest, begint ineens zijn betrouwbaarheid, zijn geloofwaardigheid te verliezen. Zij slaan nieuwe wegen in.

Avrahaam voor de joden, Abraham voor de christenen, Ibrahiem voor de moslims is het voorbeeld van zo'n mens, die door een geloofscrisis heen op weg gaat naar een nieuw vertrouwen. Alle drie godsdiensten herleiden hun geloofsbegin op deze mens, Abraham.

Soms stuit je op Bijbel- of Koranteksten, die precies geschreven lijken te zijn voor jouw situatie. Neem nu het slot van de langste soera van de Koran: soera 2:275-283. Die verzen gaan over koophandel en woekerwinst. Het eerste is het punt niet, het tweede echter is heilloos. En vervolgens gaat het over hoe te handelen bij onderlinge schuldverbintenissen. Als je elkaar om zo te zeggen krediet verleent. Het gaat in Bijbel en Koran heel concreet toe. De Koran beveelt aan om schriftelijk verslag te doen van de schuldverbintenis en ook om een onderpand te nemen. Maar, staat er dan in soera 2: 283: *"Als jullie elkaar vertrouwen, dan moet hij in wie vertrouwen gesteld wordt het vertrouwen in hem beantwoorden en God zijn Heer vrezen"*.

Allah zelf is de Betrouwbare, dan hebben ook jullie de opdracht betrouwbaar te blijken.

Toen hij weg trok uit zijn vaderland, wat had Abraham toen in handen aan onderpand? Geen land, geen bezit, geen nageslacht. Maar hij ging op reis met deze belofte van God: *"Ga uit uw land en uit uw maagschap en uit uws vaders huis naar het land, dat Ik u wijzen zal; Ik zal u tot een groot volk maken en u zegenen en uw naam groot maken en gij zult tot een zegen zijn"*. (Gen. 12:1-2)

Zo zou het verhaal van Abraham in onze tijd wel eens fundamenteel kunnen bijdragen aan het herstel van zoiets als 'vertrouwen'. Herbezinning op de naam van God als de Getrouwe, de Betrouwbare, Al-Moe'mien, is dan geen religieus achterhoede gedoe, maar broodnodig voor menswaardig samenleven.

7. Al-Moehaymin, de Waakzame

Kleine verschillen kunnen grote gevolgen hebben. Make the difference, zeggen we vandaag de dag. Laten wij eens letten op een klein verschil tussen twee Bijbelvertalingen.

Voor mij heb ik de Bijbelvertaling van het Nederlands Bijbel Genootschap van 1951. Daarnaast ligt de Bijbelvertaling van datzelfde Bijbelgenootschap samen met de Katholieke Bijbel Stichting, de zogenaamde Nieuwe Bijbel Vertaling (NBV) van 2004. Daarbij moet je bedenken dat de vertaling van 1951 weliswaar na de Tweede Wereldoorlog is uitgekomen, maar het resultaat was van veel studie van vóór de Tweede Wereldoorlog. In feite een vooroorlogse Bijbelvertaling dus. Ruim vijftig jaar later is er dan weer een vertaling. Wat is er in die ruim vijftig jaar theologisch gebeurd? Heel veel, maar vooral met betrekking tot de herziening van de verhouding jodendom-christendom. Dat zal niemand verbazen na wat er gebeurd is in de Tweede Wereldoorlog.

Nu is die herziene verhouding te merken in de Bergrede van Jezus in Mattheüs 5:22. Daarin behandelt Jezus een aantal van de tien geboden. Zo lezen we bijvoorbeeld: *“Gij hebt gehoord, dat tot de ouden gezegd is: Gij zult niet doodslaan en: wie doodslag pleegt zal vervallen aan het gerecht. Maar Ik zeg u: Een ieder die in toorn leeft tegen zijn broeder, zal vervallen aan het gerecht”*. Aldus de vertaling van 1951. Nu lezen we de vertaling van 2004: *“Jullie hebben gehoord dat destijds tegen het volk is gezegd: Pleeg geen moord. Wie moordt zal zich moeten verantwoorden voor het gerecht. En Ik zeg zelfs: ieder die in woede tegen zijn broeder of zuster tekeer gaat, zal zich moeten verantwoorden voor het gerecht”*.

Het gaat mij nu te midden van allerlei andere wijzigingen om het eerste woordje, waarmee Jezus commentaar geeft op het zesde gebod. In 1951 heette het *“Maar Ik zeg u”* en in 2004 heet het *“En ik zeg zelfs”*. In het woordje ‘maar’ wordt een tegenstelling verondersteld: vroeger in de Thora stond het zó, en nu, geheel anders! In het woordje ‘en’ wordt de continuïteit met hetgeen destijds (in Thora en Profeten) is gezegd, onderstreept. Jezus niet in tegenstelling tot Mozes, maar in de traditie van Mozes. Een fundamentele verbetering. En ook geheel in de lijn met Jezus’ eigen boodschap van enkele verzen eerder in Mattheüs 5:17 *“Meent niet dat Ik gekomen ben om de wet of de profeten te ontbinden; Ik ben niet gekomen om te ontbinden, maar om te vervullen”*.

Nu luisteren we naar de betekenis van het woord ‘moehaymin’ in de Koran. Dat woord komt twee maal voor: één maal als naam voor Allah in soera 59:23, de Waakzame. En één maal in soera 5: 48.

Het is nuttig dat vers te lezen: *“En Wij hebben het boek met de waarheid naar jou neergezonden ter bevestiging van wat er voordien van het boek al was en om er over te waken”* (moehaymin, staat hier).

In dit vers wordt aan Mohammed duidelijk gemaakt, dat hij niet in tegenstelling staat tot de boeken van Joden en Christenen, Oude en Nieuwe Testament, maar in dezelfde traditie als die boeken. En dat de Koran er is om die voorgaande boeken te bevestigen en om er over te waken.

In de zogenaamd westerse cultuur, waarin ons dagelijks wordt verteld dat Islam en Koran een compleet andere wereld vormen en niet verenigbaar zijn met onze tradities, is het even wennen om nu te lezen dat de Koran gelezen wil worden in het spoor van de ‘joods-christelijke’ traditie, ter bevestiging en bewaking van Oude en Nieuwe Testament.

Zal het nog vijftig jaar duren voor het inzicht gemeengoed wordt, dat de continuïteit tussen Bijbel en Koran groter is dan de discontinuïteit? Dat het niet gaat om ‘maar’ als tegenstelling, maar om ‘en’ als vervolg, bevestiging en bewaking?

Omdat Allah Al-Moehaymin is, de Waakzame, worden ook wij opgeroepen om waakzaam op zelfs de kleinste dingen te zijn. ‘Maar’ of ‘en’. Make the difference!

8. Al-'Aziez, de Machtige

Toen ik veertig jaar geleden begon met het geven van godsdienstles op de lagere school, had ik bedacht dat het handig was om in de eerste les elkaars voornamen te leren kennen. Ik maakte dan drie kolommen op het bord en begon de namen van de kinderen in te vullen: Jan, Henk, Alex en Lisa, Greet, Erica enz.. In de eerste rij zette ik dan de namen die een Bijbelse achtergrond hadden, in de tweede rij een Grieks-Romeinse en in de derde rij een inheemse, Noord-Europese achtergrond. En dan zette ik er de betekenis bij. Dan kreeg je:

Bijbelse rij: Jan komt van Johannes en betekent: God is genadig; Lisa komt van Elisabeth en kan betekenen: God is mijn één en mijn al.

Grieks-Romeinse rij: Alex komt van Alexander en dat betekent: beschermer; Greet komt van Margarites en betekent: parel.

Inheemse rij: Henk komt van Hendrik en betekent: heer des huizes; Erica komt van Erik en betekent: de machtige.

Maar nu, veertig jaar later, zou je er een kolom bij moeten zetten: namen met islamitische herkomst. Dat geldt voor nogal wat namen van God. Die namen worden ook gebruikt als voor- en achternamen binnen de islam. Neem de naam van deze overdenking: God, de Machtige. In het Arabisch: Al-'Aziez. Maar dat kan ook de naam van de jongen (abdul=dienaar van) 'Aziez zijn of het meisje 'Azieza. Al-'Aziez: God de machtige, komt veel in de Koran voor. Laten we eens een paar regels lezen.

Soera 35:9, 10 en 11: *“En God is het die de winden uitzendt die dan wolken opdrijven. Dan drijven Wij ze naar een dode streek en laten zo de aarde ermee herleven, nadat zij dood was. Zo is het ook met de herrijzenis. Als iemand de macht wenst... welnu de macht behoort God geheel toe. God heeft jullie uit aarde en dan uit een druppel geschapen en dan heeft Hij jullie tot echtgenoten gemaakt. Geen vrouw is zwanger en baart zonder dat Hij het weet”.*

In deze regels wordt God beschreven als Al-'Aziez, de Machtige. Namelijk degene die macht heeft over de herleving van de aarde na de doodse winter of de even doodse droogte. Degene die macht heeft over de herrijzenis. Degene die macht heeft over de geboorte.

In de joodse traditie komen vergelijkbare gedachten voor. Laten we luisteren naar Rabbi Jochanan: *“Drie sleutels zijn er in de hand van de Heilige-gezegend-zij-Hij, die niet in de hand van een afgezant worden gegeven en dit zijn ze: de sleutel van de regen, de sleutel van de geboorte en de sleutel van de herleving der doden. De sleutel van de regen, want er is geschreven: De Heer zal voor jou zijn goede schatkamer ontsluiten, de hemel, om regen te geven voor je land op zijn tijd (Deut. 28:12). De sleutel van de geboorte, want er is geschreven: En God gedacht Rachel en God hoorde naar haar en ontsloot haar baarmoeder (Gen.30:22). De sleutel van de opwekking der doden, want er is gezegd: En jullie zullen weten dat Ik de Heer ben, als Ik jullie graven ontsluit (Ezechiël 37:13)”.*

Wie de sleutels heeft, heeft de macht, de sleutelmacht. Op velerlei wijze openbaart zich de macht van God. In de gelezen Koranverzen hoorden we van Gods macht over wind en dus regen, over de herrijzenis en over de zwangerschap. Hij is Al-'Aziez, de Machtige.

9. Al-Djabbaar, de Geweldige

Deze keer willen wij eens stil staan bij twee woorden, die we allemaal wel kennen: algebra en Gabriël. Laten we met het moeilijke woord beginnen. Bij het woord meetkunde b.v. begrijp je al meteen dat het om meten gaat, het is immers een duidelijk herkenbaar Nederlands woord. Maar algebra? Dat is één van de nogal wat woorden in het Nederlands die direct uit het Arabisch zijn overgekomen. De Arabische wetenschap is immers in een bepaalde periode toonaangevend geweest en heeft aan de algemene cultuur begrippen geleverd, die tot vandaag de dag gebleven zijn.

Algebra is afgeleid van al-djabr en dat betekent letterlijk: 'het zetten van gebroken botten'. Daarvan afgeleid is de betekenis 'het onder één noemer brengen van breuken'. Omstreeks het jaar 1200 kwam het systeem van het tientallige stelsel en dat van het rekenen met Arabische cijfers naar Europa.

Nu dat andere woord: Gabriël. Wie die naam eens opzoekt in een voornamenboekje, vindt: (Hebreeuws:) sterke man van God. De naam van één van de engelen, genoemd in het Oude en in het Nieuwe Testament. Wie kent niet het bezoek dat de engel Gabriël aan Maria brengt om haar de geboorte van een zoon aan te kondigen.

De naam Gabriël komt echter ook in de Koran voor. Hij heet daar Djibril. Ook daar betekent zijn naam: sterke man van God. Gabriël of Djibril, het is allebei van de zelfde oorsprong: de drie letters dj, b en r. Dat kan zowel in het Hebreeuws als in het Arabisch 'geweldig sterke man' betekenen. En het achtervoegsel 'ël' of 'il' betekent in beide talen: God.

En hoe zit het nu met de naam van God als 'de Geweldige'? Al-Djabbaar...weer horen we daar die drie letters: dj, b en r. Maar nu toegepast op de almacht van God, God de Geweldige.

Er zit iets van dwang, noodzaak, overmacht bij dit woord. En dat is maar goed ook als het om algebra gaat. Als je met getallen gaat knoeien, wordt het een chaos. Uitkomsten van sommen dienen overal en altijd sluitend en dwingend te zijn. Maar als in het intermenselijk verkeer de één over de ander Al-Djabbaar wil zijn (de geweldige), leert de geschiedenis dat dit eindigt niet in iets geweldigs, maar in iets gewelddadigs.

Al-Djabbaar, de Geweldige, komt als naam van God één maal in de Koran voor. Maar het woord djabbaar, gebruikt voor mensen, komt wat vaker voor en dan steeds in ongunstige zin, als gewelddadige persoon. Als naam voor mensen kom je wel Abdul-Djabbaar tegen: dienaar van de Geweldige.

Hoe komen wij als breekbare, kwetsbare, vaak niet zo geweldige, om niet te zeggen gewelddadige mensen in contact met God, de Geweldige? Laten we eens luisteren naar de engel, die in zijn naam verwijst naar God, de Geweldige: Gabriël in de Bijbel, Djibril in de Koran. In het Oude Testament in Daniël 10:12 zegt Gabriël tegen Daniël: Vrees niet, Daniël! En in het Nieuwe Testament denken we aan Lucas 1:30 waar Gabriël tot Maria zegt: Wees niet bevreesd, Maria! In de Koran is Djibril de bringer van de Boodschap bij uitstek, namelijk de Koran zelf.

Als mensen een boodschapper van God ontmoeten, overvalt hen vrees en ontzag voor dat overweldigende. Vandaar dat Gabriël zegt: Vrees niet! Dan kunnen mensen zich openstellen voor de boodschap van Godswege. Van God, de Geweldige, die 'breuken weer onder één noemer brengt' en mensen weer op de been helpt als zijn dienaren.

10. Al-Mutakabbir, Die neerziet op anderen

Wie een beetje luistert, heeft wel eens de uitdrukking 'Allahu akbar' gehoord. Die twee woorden spelen een belangrijke rol in het islamitische leven: bij de oproep tot gebed, gedurende het gebed en bij talloze andere gelegenheden om de grootheid van Allah te prijzen. 'Akbar' is immers de vergrotende of overtreffende trap van de woordstam voor groot zijn (*kbr*). Die 'a' als voorvoegsel geeft die vergrotende of overtreffende trap aan: Allah is groter, of Allah is zeer groot.

In deze naam van God hebben we ook te doen met de woordstam voor groot zijn (*kbr*). Er doet zich weer iets merkwaardigs voor. De naam Al-Mutakabbir hebben we vertaald met 'Die neerziet op anderen'. Als je een woordenboek ter hand neemt, zul je bij deze vorm van *kbr* vinden: arrogant zijn, hoogmoedig zijn, neerzien op anderen. In het dagelijkse gebruik niet echt een naam om aan je pasgeboren kind te geven: de arrogante. Je zult deze naam van God dan ook niet als inspirerende naam onder mensen tegen komen. Kennelijk een naam, die alleen functioneert in positieve zin bij God.

In de Koran komt de naam Al-Mutakabbir maar één maal voor als naam van God. 'Die neerziet op anderen'. Dat kan ook alleen van God gezegd worden, immers de gebedsroep is: Allahu akbar: God is groter en hoger en Hij is dus om zo te zeggen de enige, 'die kan neerzien op anderen'. Die dat als het ware 'aan kan'.

Mensen bidden: 'God is groot, ja het grootst'... en dat kunnen veel mensen bidden. Dat kunnen mensen in de lijn van Abraham zeggen en zingen: God is groot, maar het wordt door even zo vele mensen gewantwoord en betwijfeld. Of moet je in ons verlichte, geseculariseerde Europa zeggen: door nog meer mensen betwijfeld. Zoals op een reclamebord langs de A4 met de tekst: "Er is waarschijnlijk geen God, durf zelf te denken en geniet van het leven".

Voor dat tegenspel tegen God hoef je niet naar de A4 te gaan, je kunt ook de Koran opslaan. Een paar keer wordt die woordstam 'hoogmoedig zijn, arrogant zijn' ook van mensen gebruikt. De tegenstemmen, de twijfelstemmen, degenen die zeker niet van harte instemmen met het 'Allahu akbar' (God is zeer groot) komen we ook in de Koran tegen.

Niet alleen van mensen, maar ook van een engel. Wat is het geval?

We luisteren naar enkele woorden uit soera 7. God heeft zojuist de mens, Adam, geschapen en zegt nu vervolgens tot de engelen: *"Buigt eerbiedig neer voor Adam. En zij bogen zich eerbiedig neer, behalve Iblies, die niet behoorde tot hen, die zich eerbiedig neerbogen. God zei: Wat weerhoudt je, dat jij niet eerbiedig neerbuigt toen Ik je dat beval? Iblies zei: Ik ben beter dan hij, U hebt mij uit vuur geschapen en hem hebt U uit klei geschapen. God zei: Daal hieruit af. Het past jou niet je hoogmoedig te gedragen (jenzelf groot te maken, woordstam kbr). Ga dus hieruit weg" (7:11-13).*

Iblies, de uit de hemel gestuurde, de gevallen engel, zal nu zijn werk voortzetten op aarde om de mens te testen en te toetsen *"van voren en van achteren, van links en rechts (soera 7:17)"*.

Als je dit leest en hoort, dan komt je dat als jood en christen bekend voor. En zo is het ook. Wie de eerste twee hoofdstukken van het Bijbelboek Job leest, ziet daar precies zo de tegenspeler in Gods hofhouding, daar satan genoemd, op pad gaan om de wereld te doorkruisen en de mens te testen en te toetsen en 'van voren en van achteren, links en rechts' dwars te zitten en twijfel in te fluisteren.

Maar, zegt deze naam van God: God is groter, Hij ziet neer op de mens, die Hij geschapen heeft, Hij ziet ook neer op de tegenspeler, Iblies of Satan, die de mens dag en nacht belaagt. God gelooft in zijn schepping en in zijn schepsel: mens.

Immers hóe ziet God neer op anderen? In barmhartigheid! Door de mens een reddingboei toe te werpen, zodat hij niet ten onder gaat. Of, zoals de Koran zegt: door de mens een leidraad te geven om de weg te vinden in het labrynt van de wereld.

11, 12 en 13. Al-Chaaliq, de Planner, Al-Baari', de Uitvoerder en Al-Moesawwir, de Voltooier

In de reeks meditatie over de namen van Allah, denken we deze keer aan drie namen tegelijk. Namen, die drie facetten van God als Schepper belichten (de architect, de aannemer en de afwerker).

We hoorden al eens dat de namen van God bij jood, christen en moslim leven binnen de sfeer van het gebed. En dat vervolgens het gebed zijn oorsprong vindt in Bijbel en Koran. Een mooi voorbeeld van deze gang van zaken vinden wij bij de namen Al-Chaaliq (de Planner), Al-Baari' (de Uitvoerder) en Al-Moesawwir (de Voltooier). Mohammed wijst er in de Koran keer op keer op dat hij in de traditie staat van de Thora van het jodendom en het Evangelie van het christendom. Welnu bij deze drie namen van God is dat mooi te zien. Nemen we de Thora en het joodse gebedsleven. De grondgedachte van het jodendom, het zuivere monotheïsme vinden we in de belijdenis *"Hoor, Israël, de Eeuwige is onze God, de Eeuwige is Eén"*. Deze regel kun je lezen in Deuteronomium 6:4, en is fundamenteel voor joden van alle tijden en alle plaatsen. Dus ook voor Jezus van Nazareth, getuige Marcus 12:29. Hier beantwoordt Jezus een vraag van een schriftgeleerde naar het grote gebod. Jezus zegt dan: *"Het eerste is: Hoor Israël, de Eeuwige, onze God, de Eeuwige is Eén"*.

Maar in het joodse gebedsleven komt deze regel - en wat er op volgt - dagelijks voor. Het is zo'n belangrijk woord (het Sjema), dat het wordt voorafgegaan en gevolgd door twee zegenspreuken. De eerste zegenspreuk begint als volgt:

*"Geprezen zij U, Eeuwige, onze God, Koning van de wereld,
die het licht vormt
de duisternis schept
vrede sticht"*.

Natuurlijk is over zo'n tekst gemediteerd. Wie goed naar zo'n tekst luistert, hem als het ware beklopt, zijn oor echt te luisteren legt, ontdekt dingen. Zo komen in deze formule drie werkwoorden voor om Gods scheppingswerk te benoemen: scheppen van de duisternis, vormen van het licht, stichten van de vrede. Gods scheppingswerk staat beschreven op de eerste bladzijden van de Bijbel in Genesis 1 en 2. Daar worden verschillende werkwoorden gebruikt om zijn scheppingswerk te belichten. Werkwoorden, die respectievelijk duiden op een begin maken, het verder vorm geven en het tenslotte voltooien.

Dit proces in het scheppingswerk is iets van alle mensen en alle tijden. Stel, er moet een huis gebouwd worden, dan moet het bedacht worden (architect), het moet uitgevoerd worden (aannemer), en het moet afgewerkt worden (voltooier en 'tooier' ook, echt mooi maken). Ergens mee beginnen is één, iets vervolgens gaan uitvoeren is twee, en het dan ook nog tot een perfect einde brengen is drie. Rabbi Eliya ben Solomon Zalman (1720-1797), ook genoemd de Gaon van Wilna heeft gemediteerd over drie werkwoorden voor scheppen in Genesis 1 en 2. Hij verklaart het aldus: bara is scheppen, jatsar is vorm geven en assa is de afwerking. Op grond hiervan concludeert hij staat er in de eerste zegenspreuk voor het Sjema: Vormer van het licht, schepper van de duisternis, maker van de vrede. De duisternis was eerst; het licht werd daarin gevormd en vrede is van alles de "afwerking".

Nu naar de drie namen van Allah in de islam: Al-Chaaliq, de Planner, Al-Baari', de Uitvoerder en Al-Moesawwir, de Voltooier.

Zij staan niet voor niets op een rij en in deze volgorde. Want ook binnen de gebedstraditie van de islam zijn deze namen gebeden en aangeroepen en is er over deze namen nagedacht.

Aanroepen van deze namen van Allah, God, is een belijdenis van de éne God, die zijn schepping gewild heeft, gevormd heeft en voltooien zal.

Halfgoden en afgoden, waar de wereld vol van is, beloven en ontwerpen van alles en nog wat, maar blijken onbetrouwbaar. God blijkt in deze drie namen de Betrouwbare.

14. Al-Ghaffaar, Die telkens weer vergeving schenkt

Mozes Maimonides was een groot leraar van het middeleeuwse jodendom (1138-1204). Hij leefde dus tijdens de kruistochten, eerst in Spanje en later als arts in dienst van de moslim-heersers van Egypte. Hij schreef in de cultuurtaal van die tijd: het Arabisch. Hij heeft nagedacht over de regels van boete en berouw, over vergeving en verzoening. Hij ontdekt een vierstappenplan op de weg van boete en berouw, op de weg naar vergeving: inkeer, belijdenis, (voortaan) nalaten van zonde, (royale) vergoeding aan de benadeelde.

We willen hiernaast nu eens een tekst leggen uit de Koran, waar gesproken wordt over God, die telkens weer vergeving schenkt.

We lezen in soera 20:80-82:

“O, Israëlieten, Wij hebben jullie van jullie vijand gered en Wij spraken met jullie af aan de rechterkant van de berg (namelijk de Sinaï) en Wij zonden het manna en de kwartels tot jullie neer. Eet van de goede dingen waarmee Wij in jullie levensonderhoud voorzien, maar overdrijft daarbij niet zodat Mijn toorn over jullie losbarst; over wie Mijn toorn losbarst, die komt ten val. Maar Ik ben een vergever (Al-Ghaffaar) voor wie berouw toont, gelooft en deugdelijk handelt en zich dan op het goede pad laat brengen.”

De Koran vertelt hier het oude verhaal van Israëls bevrijding uit Egypte, de wetgeving op de berg Sinaï, en het verhaal van het manna uit Exodus; maar daarbij ook het verhaal van de kwartels uit Numeri 11:4-35. Het volk begon immers het menu met slechts één gerecht, het manna, te vervelen. Het volk denkt terug “aan de vis, die wij in Egypte aten om niet, aan de komkommers en de meloenen, het look, de uien en het knoflook”. Ze beginnen ongeveer te eisen dat er vlees op het menu komt op hun tocht door de woestijn. God stemt in met hun verzoek en zendt de kwartels; maar tegelijk zendt God Zijn toorn en slaat Hij het volk met een zeer zware slag vanwege hun gulzigheid. Dat gebeurde op hun eerste halteplaats na hun vertrek van de Sinaï. Zo moeilijk is het te gaan op de weg van de vrijheid, met alleen het manna als voeding. Soera 2:61 luidt: “En toen zeiden jullie: Moesa, wij kunnen het met één soort voedsel niet uithouden. Bid voor ons tot jouw Heer dat Hij ons het een en ander levert van wat de aarde voortbrengt: groente, komkommers, knoflook, linzen en uien.”

Een herinnering aan dit ernstige incident op de tocht door de woestijn vermeldt ook Paulus in de eerste Korinthe-brief (1 Kor. 10:6). Het is alsof de Koran al deze verhalen, net als Paulus, bekend veronderstelt.

En dan zegt Soera 20:82: *“Ik ben een vergever (Al-Ghaffaar) voor wie berouw toont, gelooft en deugdelijk handelt en zich dan op het goede pad laat brengen”.*

Ook hier een vierstappenplan op de weg van boete en berouw: inkeer, belijdenis, nalaten van het kwade en je op het goede pad laten brengen.

Dan is er vergeving. Telkens en telkens weer van Godswege, als mensen deze weg van de inkeer en de omkeer gaan.

Waar christenen mogelijk het eerst aan denken bij God als Al-Ghaffaar, Hij die vergeeft, is het verhaal van de verloren zoon. Nadat hij in allerlei overdaad zijn bezit verkwist had, begint ook hij aan het vierstappenplan van de inkeer, de belijdenis tegenover zijn vader, het nalaten van het kwade en het (royale) vergoeden aan de benadeelde. In Lucas 15 worden die twee eerste stappen uitgewerkt. Na de luxe, die hij zich gepermitteerd had, raakt hij aan de bedelstaf en komt hij tot inkeer en zegt bij zich zelf: *“Ik zal opstaan en naar mijn vader gaan en tot hem zeggen: Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en voor u, ik ben niet meer waard uw zoon te heten”.* Na deze inkeer en belijdenis richt zijn vader een feest aan: het feest van de vergeving.

15. Al-Qahhaar, de Tirannieverdrijver

In één van de eerste soera's, die aan Mohammed zijn geopenbaard, soera 93, lezen we het volgende (we lezen hem geheel, het is een korte soera):

“Bij het morgenlicht. Bij de nacht wanneer het stil is. Uw Heer heeft u niet verlaten, noch teruggestoten. En het latere leven is waarlijk beter voor u dan het eerste. Hij zal u waarlijk gaven schenken, zodat u voldaan bent. Heeft Hij u niet gevonden als een wees en u toevlucht verschaft? En u gevonden als dwalende en u recht geleid? En u gevonden als hulpbehoevende en u rijk gemaakt? De wees dus, onderdruk hem niet; en de smekende stoot hem niet af; en de weldaad van uw Heer, spreek daarvan”.

In dit hoofdstuk komen een paar zaken uit Mohammed's eigen leven naar voren. Er wordt verwezen naar het feit, dat hij zelf wees werd. Over de vader van Mohammed is bekend dat hij al voor zijn geboorte overleden was. Mohammed heeft zijn eigen vader nooit gekend. Zijn moeder Amina overleed toen hij nog kind was. Mohammed was dus reeds vroeg een volle wees, die op de zorg van anderen was aangewezen. Een situatie van volkomen afhankelijkheid. Van die situatie kan misbruik gemaakt worden. De wees, kan misbruikt worden. Welnu, Mohammed heeft in zijn eigen jonge leven veel goeds mogen ervaren van zorgzame familieleden. Daarom, zo zegt deze soera: *“De wees, onderdruk hem niet; je hebt immers zelf ondervonden dat God je, (via je familie), toevlucht heeft geboden?”*

In de Bijbel vinden we eenzelfde argumentatie om kwetsbare groepen niet te onderdrukken. Bijvoorbeeld in Exodus 22: 21 en 22: *“Geen enkele weduwe of wees zult gij onderdrukken. Een vreemdeling zult gij niet onderdrukken noch hem benauwen, want gij zijt vreemdelingen geweest in het land Egypte”.*

Kortom, je weet zelf hoe het is.

Wanneer nu in de Koran op verschillende plaatsen God 'Al-Qahhaar' wordt genoemd, dan klinkt daar in door dat de uiteindelijke machthebber God is, die een eind zal maken aan de menselijke tirannie. God zal de aardse despoten onderwerpen. Eindelijk gerechtigheid. Vandaar ook dat de naam Al-Qahhaar een paar keer voorkomt in verband met het laatste oordeel. Soera 14:48 luidt: *“Op de dag (van het oordeel) dat de aarde vervangen zal worden door een andere aarde en de hemelen ook en waarop zij naar voren treden voor God, de Enige, de Albeheerser (Al-Qahhaar)”.* De Beheerser van alle andere machten, de Oppermachtige.

God, in wie alle aardse tirannen hun meerdere moeten erkennen. De Tirannie-verdrijver.

Namen van God zijn programma's voor de mensen. Deze naam is voor ons als Nederlanders wel zeer herkenbaar. In het zesde couplet van ons volkslied, het Wilhelmus zingen wij immers:

*“Mijn schild ende betrouwen zijt Gij o God, mijn Heer;
Op U zo wil ik bouwen, verlaat mij nimmermeer.
Dat ik toch vroom mag blijven, uw dienaar te aller stond,
De tirannie verdrijven, die mij mijn hart doorwondt.”*

Overigens: in het gewone taalgebruik betekent het bijvoeglijk naamwoord 'qaahir' ook gewoon sterk, zeer sterk, ja onoverwinnelijk. Wat is dan een betere naam voor je stad dan: 'de onoverwinnelijke', al-qaahira. Zonder de betekenis misschien te weten hebben we dat woord al vaak gehoord; het is naam van de hoofdstad van Egypte: Al-Qaahira, Cairo.

16. Al-Wahhaab, de Vrijgevige

We hoorden al eens dat de Koran gelezen wil worden als bevestiging van wat er daarvóór was van de Schrift, namelijk Oude en Nieuwe Testament, of in de woorden van de Koran: taura en indjiel, thora en evangelie. (Bijvoorbeeld in soera 5:48.)

Bij de naam Al-Wahhaab, de Vrijgevige, komt dat sterk naar voren.

Om met de thora te beginnen. De joodse traditie zegt: Er zijn in de thora drie vaders, namelijk Abraham, Izaac en Jacob. En er zijn in de thora vier moeders: Sara, Rebecca, Rachel en Lea. Waarom juist deze drie vaders en waarom juist deze vier moeders? Wie de verhalen in Genesis leest over deze zeven mensen, zal merken dat ze één ding gemeen hebben. De vier moeders kunnen niet 'zomaar' kinderen schenken aan hun echtgenoten; noch kunnen die echtgenoten 'zomaar' kinderen verwekken bij deze vrouwen.

Van de vier aartsmoeders wordt verteld dat zij onvruchtbaar waren. Hoe werden zij dan toch moeder? Doordat God hen door zijn belofte, door zijn woord kinderen schonk. Al kunnen wij zeggen dat de geboorte van ieder kind als een godsgeschenk gezien mag worden, bij de geboorte van kinderen bij vrouwen, die eerst onvruchtbaar waren, geldt dat wel heel in het bijzonder.

Nu het evangelie; het evangelie van Lucas met name. Je zou kunnen zeggen dat het evangelie twee moeders telt: Elisabeth en Maria. En twee vaders: Zacharias en Jozef. Het opvallende is nu, dat de geboorte van de kinderen van Elisabeth en Maria beschreven wordt in de lijn van Genesis. Elisabeth was onvruchtbaar en al op leeftijd. Ook haar man, Zacharias was bejaard. We worden zo heel duidelijk herinnerd aan Abraham en Sara. Maar wonderlijkerwijs, op het gebed van Zacharias om een kind antwoordt God met zijn zegen. Hun wordt een zoon geboren: Johannes.

De geschiedenis van de geboorte van Jezus (Isa in de Koran) is een verhaal apart. Maria wordt niet geschilderd als onvruchtbaar, zoals de aartsmoeders Sara, Rebecca, Lea, Rachel in het Oude Testament en Elisabeth in het Nieuwe Testament. Aan haar wordt een zoon geschonken door Gods Woord.

Welnu, wie in de Koran het (werk-)woord 'wahaba' (geven, schenken, weg-geven) volgt, komt tot de ontdekking dat met name in deze verhalen van de geboortes bij de aartsvaders en aartsmoeders in het Oude en Nieuwe Testament, juist dit werkwoord steeds terugkeert. Allah, God, is de schenker van het nieuwe leven, Hij bewerkt door zijn woord de geboorte bij Ibrahiem, Izak en Jakoeb. En vervolgens ook bij Zacharias en Elisabeth door hun Jahja (Johannes) te schenken. En door aan Marjam (Maria), Isa (Jezus) te schenken.

Soera 19 (soera 'Marjam'), opent met het gebed van Zacharias:

"Mijn Heer, mijn gebeente is zwak geworden in mij en mijn hoofd grijs van ouderdom. Bij het aanroepen van U, mijn Heer, ben ik nooit ongelukkig geweest. Maar ik ben bang voor de verwanten die na mij komen, want mijn vrouw is onvruchtbaar. Schenk (vorm van het werkwoord wahaba) mij dan van Uw kant een naaste verwant, die van mij zal erven en die van het geslacht van Jakoeb zal erven en maak, mijn Heer, dat hij aangenaam is. (En God antwoordt:) O, Zakarija, Wij kondigen jou een jongen aan, die de naam Jahja (Johannes) heeft, een naam, die Wij nog niet eerder aan iemand hebben gegeven (soera 19:4-7)".

Het meest bekend is de naam Wahhaab in onze tijd wellicht geworden via de achttiende-eeuwse islam-hervormer met die naam: Muhammed Ibn Abd al-Wahhaab. Deze religieuze hervormer, die dus letterlijk heet: Mohammed, zoon van de Dienaar van de Vrijgevige, voerde in de achttiende eeuw een grootscheepse vernieuwing, zuivering van de Islam door in Arabië. Die stroming binnen de Islam, het wahhabisme, wordt aangehangen door de huidige heersende dynastie, de Saoedi's, op het Arabisch schiereiland. Sinds 1932 spreken we daarom ook van Saoedi-Arabië. Je leest wel eens in de krant over 'wahhabi-power'. Dat is dan hetzelfde als 'Saoedi-power'. Vanwaar die 'power'?

Welnu, Arabië beschikt over veel olie, die echter niet 'weggegeven' wordt. Hoewel 'wahhabi-power' toch letterlijk betekent: de macht van het weg-geven!

17. Ar-Razzaaq, Die voorziet in alles, Schenker van levensonderhoud

Laten we eens luisteren naar soera 20:131 en 132 in de Koran:

“En kijk niet met uitpuilende ogen naar wat Wij sommigen van hen als vruchtgebruik gegeven hebben, de schittering van het tegenwoordige leven, om hen daarmee in verzoeking te brengen. En het levensonderhoud (woordstam rzq; vgl. Ar-Razzaaq) van jouw Heer is beter en onvergankelijker. En leg jouw mensen de salaat op. Volhard jij er ook in. Wij vragen van jou geen levensonderhoud. Wij zijn het die jou levensonderhoud geven en het goede uiteinde komt de godvrezendheid toe.”

Laten we eens beginnen met te kijken naar vers 132. Daar komt de op het eerste gezicht merkwaardige gedachte in voor dat God tot Mohammed zegt: *“Wij vragen van jou geen levensonderhoud”*. Wat moeten wij ons daarbij voorstellen? Het blijkt een door-en-door Bijbelse gedachte te zijn, die hier in de Koran overgeleverd wordt. We denken aan Psalm 50:11 en 12. Daar spreekt de Eeuwige: *“Ik ken al het gevogelte der bergen; wat zich roert op het veld, staat Mij ter beschikking. Indien Ik honger had, zou Ik het u niet zeggen, want Mij behoort de wereld en haar volheid”*.

Uit het geheel van de Psalm begrijpen we dat hier een strijd wordt getoond tussen schijnvroomheid en echte godvrezendheid, waar het blijkens vers 132 van soera 20 ook in de Koran over gaat. Wat heeft God aan een massa offers, gebracht door mensen, die er met hun hoofd en hun hart niet bij zijn? Zulk soort godsdienst draait de zaken om. De mens gedraagt zich als de eigenaar van de wereld en wil ook best wel iets voor de godsdienst reserveren, als het ware ‘voorzien in Gods levensonderhoud’. Wat ontbreekt? Echte aandacht voor Gods bedoeling, neergelegd in Zijn woorden. Zo zegt het Psalm 50:17: *“Jullie, die (bij al je offers) mijn woorden achter je werpt”*.

Paulus op de Areopagus in Athene vindt deze gedachte zo wezenlijk dat hij er zijn toespraak mee begint: *“De God, die de wereld gemaakt heeft en al wat daarin is, die een Heer is van hemel en aarde, woont niet in tempels met handen gemaakt en laat Zich ook niet door mensenhanden dienen alsof Hij nog iets nodig had, daar Hij zelf aan allen leven en adem en alles geeft (Handelingen 17:24-25)”*.

De verkondiging, dat God Ar-Razzaaq, de Voorziener in al onze noden is, bindt Bijbel en Koran hecht aaneen.

Maar nu soera 20:131. Er is een addertje onder het gras. Natuurlijk! Vers 131 maakt ons hierbij iets duidelijk. Mohammed wordt door God opgeroepen zich niet te verkijken op de (soms extravagante) weelde, waarin een deel van de mensheid zich baadt. De tekst spreekt over een verzoeking, die gelegen is in overdaad. God is Schenker van levensonderhoud en rekent er op dat wij mensen alles eerlijk zullen delen. Maar het blijkt te zijn: ik een beetje meer dan jij. Het Bijbelse Spreukenboek (30: 8-9) kende deze verzoeking al bij de verdeling van hetgeen God ons aan levensonderhoud schenkt:

*“Mijn God, laat me niet arm zijn, maar ook niet rijk,
Maar voed mij met wat voor mij genoeg is.
Want zou ik teveel hebben, dan zou ik U kunnen verloochenen,
Ik zou misschien zeggen: De Heer? Wie is dat?
Zou ik te weinig hebben, dan zou ik gaan stelen en zo Uw naam in opspraak brengen.”*

18. Al-Fattaah, Hij die opent; Hij, die uitkomst geeft

Mattheüs 13 vertelt de gelijkenis van het onkruid. Die luidt als volgt:

“Nog een gelijkenis hield Jezus hen voor en Hij zei: Het koninkrijk van God komt overeen met iemand die goed zaad gezaaid had in zijn akker. Maar terwijl de mensen sliepen, kwam zijn vijand en zaaide er onkruid overheen, midden tussen het koren en ging weg. Toen het graan op kwam en vrucht zette, kwam ook het onkruid te voorschijn. Daarna kwamen de slaven van de eigenaar en zeiden tot hem: Heer, hebt gij niet goed zaad in uw akker gezaaid? Hoe komt hij dan aan onkruid? De Heer zei tot hen: Dat heeft een vijandig mens gedaan. De slaven zeiden: Wilt gij dan dat wij het onkruid bijeenhalen? De Heer zei: Nee, want bij het bijeenhalen van het onkruid zou je tegelijk het koren kunnen uittrekken. Laat beide samen opgroeien tot de oogst.”

Bij de oogst, beeld van het laatste oordeel, zal God goed van kwaad scheiden. Oefen zolang geduld en zet je niet op Gods rechterstoel.

Paulus zal dat als volgt samenvatten: *“Oordeel dus niet voorbarig, wacht tot de Heer komt. Hij zal wat in het duister verborgen is, aan het licht brengen en wat er in de harten van mensen omgaat, openbaar maken. En dan zal iedereen van God de lof krijgen die hem toekomt (1 Kor.4:5)”*.

De Koran zegt: GóD is Al-Fattaah (en niet wij mensen), Hij is de ‘opener’, die opening van zaken geeft, die de uitkomst (van het oordeel) geeft.

In de Koran vinden we het verhaal van de profeet Sjoe’aib, die zijn volk Madjan hekelt over hun corrupte praktijken.

Hij zegt tot hen: *“Houdt u trouw aan maat en gewicht en benadeelt de mensen in hun zaken niet (soera 7:85)”*.

Kennelijk zetten de woorden van de profeet Sjoe’aib sommigen uit Madjan aan het denken, want na een tijdje tekenen zich twee groepen in Madjan af: Een groep op de hand van Sjoe’aib en een groep die hem vijandig gezind is, omdat ze niet zitten te wachten op kritiek. Het verhaal gaat dan verder: *“En indien er een groep is, die gelooft in de boodschap waarmee ik gezonden ben en een groep die niet gelooft, heb dan geduld, totdat Allah ons oordeelt. Hij kan het beste het oordeel vellen”*. En even verder bidt de profeet Sjoe’aib tot God: *“Onze Heer, geef uw oordeel (woordstam fth) tussen ons en ons volk naar waarheid. U bent de beste van hen die uitkomst geven (woordstam fth)”*.

Ook hier: zet je niet op Gods rechterstoel, oefen geduld.

Waarom eigenlijk geduld met elkaar? Omdat God geduld heeft met ons. Hij geeft ons nog een kans om in te keren en om te keren van onze verkeerde wegen. God is ontvankelijk voor ons berouw. Ons Nederlandse woord ‘uitkomst’ vat iets samen van hetgeen Al-Fattaah wil zeggen: Hij geeft niet alleen de uitkomst, de uitslag van het oordeel, maar in Al-Fattaah klinkt ook mee, de hulp en redding, ja, de overwinning, die God beoogt.

Helemaal aan het eind van zijn leven moet Mohammed iets dergelijks ervaren hebben.

Soera 110 bevat drie verzen; er wordt van gezegd dat het de laatste openbaring was die Mohammed ontving:

“Wanneer de hulp van Allah komt en de uitkomst (fth) en gij de mensen in drommen ziet ingaan in Allah’s oordeel, lofprijst dan met de roem van uw Heer en vraag Hem om vergeving. Hij is een die Zich keert tot de berouwvolle”. God is wel Al-Fattaah, Hij die oordeelt, maar Hij is en blijft de Barmhartige.

Iemand zal zeggen: Die woorden: Al-Fattaah klinken me bekend in de oren. Dat kan kloppen.

Overigens dan met één ‘t’ gespeld: Al-Fatah. Al vijftig jaar is die naam verbonden met de zaak van de Palestijnen in het Midden-Oosten.

19. Al-'Aliem, de Alwetende

We willen eens luisteren naar een midrasj. Het woord midrasj hangt samen met het Hebreeuwse werkwoord voor 'zoeken', darasj. Nu is een midrasj een speelse, verhalende manier om te zoeken naar de betekenis van een Bijbelvers. Het heeft iets van de gelijkenissen in het Nieuwe Testament. Zozeer zelfs dat er gezegd is dat het Nieuwe Testament een meesterwerk is in deze vertellende vorm van verkondiging. In de tijd van het ontstaan van de Koran, in de zevende eeuw, was de invloed van de joodse midrasjiem en de christelijke gelijkenissen al wijd verspreid. De Koran, we hebben het al eerder gehoord, wil heel bewust staan in deze traditie; de traditie van Thora en Evangelie. Maar ook in de traditie van deze manier van vertellen, van uitleggen.

Uitgangspunt van deze meditatie is Genesis 2 en soera 2.

In Genesis vinden we deze regel (2:19): *“En God de Heer formeerde uit de aardbodem al het gedierte des velds en al het gevogelte des hemels. Ook bracht Hij het tot de mens, om te zien hoe hij deze noemen zou; en zoals de mens elk levend wezen noemen zou, zo zou het heten. En de mens gaf namen aan al het vee, aan al het gevogelte des hemels en al het gedierte des velds.”*

Rabbi Aha (vierde eeuw) heeft vervolgens over deze tekst in een midrasj verteld: “Toen de Eeuwige, Gezegend zij Hij, Adam zou gaan scheppen, vroeg Hij advies aan de dienstdoende engelen. God zei tot hen: Laat ons de mens scheppen (Gen. 1:26). De engelen vroegen aan God: Wat zal zijn karakter zijn? God antwoordde: Zijn wijsheid zal groter zijn dan die van jullie. Hoe maakte God dat aan de engelen duidelijk? Hij bracht al de dieren, vee en vogels, voor hen en vroeg aan de engelen: Hoe heten zij? Wat is hun naam? Maar de engelen wisten het niet. Toen bracht God al de dieren voor Adam en vroeg hem: Wat is zijn naam? En Adam zei: Een koe. En van deze? En Adam zei: Een kameel. En van deze? En Adam zei: Een ezel.

Rabbi Aha besloot te zeggen: Daarom staat er geschreven: En de mens gaf namen aan al het vee (en niet de engelen, die daartoe niet in staat waren).

Laten we nu eens luisteren naar de Koran.

“Toen uw Heer sprak tot de engelen: Ik ga op aarde een plaatsvervanger (kalief in het Arabisch; wij zouden bijvoorbeeld zeggen: rentmeester, namelijk: de mens) aanstellen, zeiden de engelen: Gaat u daar iemand aanstellen die er verderf brengt en bloed vergiet, terwijl wij U lofprijzen en Uw heiligheid eren? God zei: Ik weet wat jullie niet weten. En God onderwees Adam alle namen. Daarna toonde God aan de engelen alle schepselen en zei: Vertel Mij maar hoe zij heten, als jullie oprecht bent. De engelen zeiden tot God: U zij geprezen! Wij weten slechts wat U ons hebt onderwezen. U bent de Alwetende (Al-'Aliem), de Wijze (soera 2:30-32)”.

We zien dat deze Koranverzen staan in de traditie van de midrasj/gelijkenis-maniër om de Thora uit te leggen. In de Koranverzen speelt de alwetendheid van God een grote rol.

In het gesprek met de engelen zegt God: Ik weet wat jullie, engelen, niet weten. We zijn geneigd als lezer de engelen een grote realiteitszin toe te schrijven. Hun vraag over de aard van de mens: *“Gaat U daar iemand aanstellen die verderf brengt en bloed vergiet?”*, wordt maar al te duidelijk in elk tv.-journaal beantwoord.

Ja, de mens is in staat van de aarde een tranendal te maken.

En toch. In de traditie van Thora en Evangelie zegt dit Koranvers: De mens heeft iets wat de engelen niet hebben: verantwoordelijkheid en de mogelijkheid om te kiezen. Dat inzicht over de mens heeft God; Hij is Al-'Aliem, de Alwetende.

20. Al-Qaabid, Hij die doet inkrimpen

Dat werkwoord met de drie letters *qbd* komt een paar keer in de Koran voor. Er is één Koranvers waarin heel duidelijk tot uitdrukking komt wat met dat woord bedoeld wordt:

Soera 9:67: *"De huichelaars en de huichelaarsters horen bij elkaar, zij gebieden het verwerpelijke, verbieden het behoorlijke en houden hun handen stijf (qbd) op hun beurzen; zij vergeten God en dus vergeet Hij hen".*

Mensen en volken van alle tijden en plaatsen hebben zichzelf gaarne gezien als de uitverkoren groep, de feitelijk superieure mensensoort. Dat idee hadden in de oudheid de Grieken en de Romeinen, om eens twee voorbeelden te noemen. Iedereen moest dan ook hun taal spreken. Ook bij de kinderen van Abraham leeft die gedachte: "Wij zijn het (uitverkoren) volk in Gods speciale hoede". En wie Bijbel en Koran leest zal ook keer op keer die gedachte tegen komen van Gods verkiezing.

Ja, zegt de traditie van Abraham, je bent mijn geliefde, uitverkoren volk, maar dan ook gelijk oversteken! Heb Mij dan ook lief, luister dan ook vandaag naar Mijn stem, die je kunt vinden in mijn geboden. Open je hand dus voor de arme en de behoeftige, maak ruimte voor weduwe, wees en vreemdeling.

In de joodse traditie is het gewoonte bij het Loofhuttenfeest een soort boeket (loelav) te maken met vier soorten planten: de citroen, de palm, de mirte en de wilg. Citroen heeft smaak en geur, de dadel van de palm heeft alleen smaak en geen geur. Mirte heeft alleen geur, en de wilg heeft smaak noch geur. Je kunt daar vier soorten mensen in zien (of: onszelf in vier verschillende situaties). Smaak staat voor kennis en geur staat voor praktische gerechtigheid.

*De wilg heeft kennis noch gerechtigheid.
De mirte heeft alleen praktische daden,
De dadel heeft alleen kennis,
De citroen heeft beide: kennis en gerechtigheid.*

We keren terug naar het Koranvers: De aangesprokenen zullen misschien heel veel geloof voorgewend hebben, ze brengen het geloof echter niet in praktijk. Ze mogen zich wellicht uitverkoren voelen, in Gods ogen zijn ze dat niet. Ze zijn meer wilg of dadel, om in het beeld van de 'loelav' te spreken. Hoewel de Koran oproept tot sociale gerechtigheid, houden zij de hand stijf (*qbd*) op hun beurzen. Dat betekent: Zij vergeten God, dan vergeet God ook hen. God betoont zich naar ons dan als Al-Qaabid; God is dan Hij, die de gulheid van zijn goedheid terugneemt, telkens wanneer de mens zijn goedheid terugneemt naar zijn medemens.

Verkiezing is geen historisch feit, waarmee je kunt schermen. Verkiezing zal elke dag weer moeten blijken. 'God's own people', Gods eigen uitverkoren mensen kunnen wij elke dag weer worden, i n d i e n wij naar Gods stem luisteren. Psalm 95:7 roept het ons toe:

*'Wij zijn het volk, dat Hij weidt,
de schapen van zijn hoede.
Vandaag! Indien je naar Zijn stem hoort!'*

21. Al-Baasit, Hij die Zijn hand ruimschoots opent

Terwijl het bij de vorige naam, Al-Qaabid, Hij die doet inkrimpen, ging om het zich afwenden van God, is bij deze naam Al-Baasit in tegendeel sprake van het zich royaal toewenden van God naar zijn schepping. De drie letters *bst* komen regelmatig voor in de Koran in verband met God als de schenker van alle goeds.

Bij deze naam, Al-Baasit, Hij die Zijn hand ruimschoots opent, kunnen we in de Bijbel denken aan Psalm 145:16: *“Gij doet Uw hand open en verzadigt met welbehagen al wat leeft”*.

In de Koran lezen we soera 42:27: *“En als God ruimschoots in het levensonderhoud van Zijn dienaren zou voorzien, dan zouden zij zich op de aarde onrechtmatig gedragen, maar Hij laat wat Hij wil, met mate neerdalen. God is over zijn dienaren goed ingelicht en Hij doorziet hen”*.

We merken, dat deze gulle goedgeefsheid van Gods zijde ook een passende houding van de mens vraagt. De vrijgevigheid van God verdraagt zich niet met onrechtmatig gedrag onzerzijds. Met deze gedachte staat de Koran weer geheel in de lijn van Thora en Evangelie.

We lezen enkele regels uit Deuteronomium 8: *“Want de Heer, uw God, brengt u in een goed land, een land van beken, bronnen en wateren, die in de dalen en op de bergen ontspringen; een land van tarwe en gerst, van wijnstokken, vijgenbomen en granaatappelen, van olijfbomen en honing. Neem u ervoor in acht dat gij de Heer niet vergeet en uw hart zich verheffe. Zeg dan niet bij u zelf: mijn kracht en de sterkte mijner hand heeft voor mij dit vermogen verworven. In de woestijn heeft Hij u veertig jaar geleid, Hij verootmoedigde u, gaf u manna te eten, om u te doen weten dat de mens niet alleen van brood leeft, maar van alles wat uit de mond van de Heer uitgaat”*.

Bij alle goedgeefsheid van Godswege, bij alle overvloed, die Hij de mensen schenkt, wordt hier in Koran en Deuteronomium op de verzoeken gedoeld, die de mensen kunnen bedreigen en hen ook daadwerkelijk in hun greep houden. Bij zoveel welvaart vergeten we God, Al-Baasit, God, die zijn hand ruimschoots opent.

Precies dit Deuteronomium-gedeelte neemt Jezus van Nazareth ter harte, als Hij verzocht wordt om zelfs van stenen brood te maken. Om onbeperkte welvaartsmacht te krijgen. De Verzoeker geeft Hij als antwoord: *“Er staat geschreven, niet alleen van brood zal de mens leven, maar van alle woord dat uit de mond Gods uitgaat (Mattheüs 4:4, Deut.8:3).”*

Daarom: God is Al-Baasit, die Zijn hand ruim opent voor de mensen. En tegelijk: Hij laat, wat Hij wil schenken, met mate neerdalen. Immers, God is over zijn dienaren goed ingelicht en doorziet hen in hun mateloze consumptiedrang en honger naar macht.

Het doet denken aan de bedoeling van het joodse jaarlijks weerkerende Loofhuttenfeest. Een week leven alsof je nog door de woestijn trok en alleen leefde van het manna en woonde in tenten onder de blote hemel. Of denk aan de betekenis van de vastenmaand Ramadan. Je maakt je losser van het dagelijks brood en concentreert je op het woord van de Koran.

Om bij al je welvaart God, de Schenker van alle goeds, niet te vergeten.

22. en 23. Al-Chaafid, Hij die vernedert, en Ar-Raafi', Hij die verhoogt

Het is altijd moeilijk om een goede scheidsrechter te zijn. Dat merk je bij heel veel competities in televisieseries. Of het nu over het zingen van opera's gaat, over koken van bijzondere gerechten, of over dansen. Als er beslist moet worden wie de beste is, of de slechtste, wie dus moet afvallen, dan komt de jury in actie, soms ook het publiek.

Wie wordt verhoogd, en wie wordt om zo te zeggen verlaagd?

Godsdienstig gesproken is er altijd het besef, dat wij mensen hoogstens voor-laatste oordelen over elkaar kunnen uitspreken. Immers, wie zijn wij zelf helemaal om ons een laatste oordeel over een ander aan te matigen? Dat besef wordt duidelijk verwoord in Psalm 75: 7 en 8:

*"Want het verhogen komt niet van oost of van west,
noch uit de woestijn. Maar God is rechter,
Hij vernedert deze en verhoogt gene."*

In de Koran komen deze twee namen voor in het kader van het laatste oordeel, waar het God is die scheidsrechter is. Het begin van soera 56 luidt als volgt: *"Wanneer het uur (van het oordeel) aanstaande is, waarvan niemand de komst kan loochenen, vernedert hij en verhoogt hij"*. De soera vervolgt dan met een beschrijving van hemel en hel, paradijsstuin of verzengende hitte. Heel diepzinnig meldt de Koran dat er in de paradijsstuin geen 'onzinnig geklets' is, 'noch verleiding tot zonde' (soera 56:25). Was niet juist de tong, de lastertaal, het onzinnige geklets van de slang in die allereerste paradijsstuin de grote verzoeking waarvoor het eerste mensenvaar bezweek? Dus: de verhoogden gaan door naar de toekomstige paradijsstuin. En het kenmerk van die tuin is de afwezigheid van lastertaal, onzinnig geklets. Er is alleen maar het gezegde: *Vrede! Vrede!* (soera 56:26).

De Koran herneemt met deze twee namen van God, als Hij die vernedert en Hij die verhoogt een lange traditie in de Bijbel. Te beginnen bij het lied van Hanna in het eerste Samuël-boek. Enkele regels uit haar lied (1 Samuël 2:1-10):

*"Ik juich om wat de Heer gedaan heeft:
Hij gaf mij weer aanzien
Mijn vijanden snoer ik de mond
Ik ben blij want Hij heeft mij geholpen.
De Heer doodt en doet leven
Laat afdalen naar het dodenrijk
En leidt er uit omhoog.
De Heer maakt arm en Hij maakt rijk,
Hij vernedert en Hij verheft."*

En niet anders is het in het Nieuwe Testament, in de Lofzang van Maria in Lucas 1:47-55:

*"Met hart en ziel prijs ik de Heer
Hij heeft zijn kracht getoond:
De machtigen van hun voetstuk gestoten,
Maar de geringen heeft Hij verheven."*

Zo betoont Zich God als Al-Chaafid, Hij die vernedert en als Ar-Raafi', Hij die verhoogt.

24. en 25. Al-Moe'izz, Schenker van eer, en Al-Moedhill, Hij die de eer wegneemt

Aandacht nu voor twee namen, die, net als de vorige paar namen elkaars tegendeel zijn. Er is een Koranvers, waarin deze twee namen worden aangeduid (soera 3:26):

“Zeg: O God, heerser over het koningschap, U geeft eer aan wie Gij wilt en U ontnemt eer van wie Gij wilt. Het goede is in Uw hand. Gij zijt machtig over alle dingen.”

Laten we eens naar een Bijbelse figuur kijken die dit alle twee aan den lijve heeft meegemaakt. We lezen in 2 Koningen 15:1-7 een kort bericht over Azarja, de koning van Juda. Hij regeerde tweeënvijftig jaar in Jeruzalem. Hij deed wat recht was in de ogen van de Eeuwige. De Eeuwige sloeg de koning, zodat hij ziek werd tot de dag van zijn dood en hij woonde in een afgezonderd huis. Jotam, zijn zoon beheerde het paleis en bestuurde het land. Het overige van de geschiedenis van Azarja is in het boek van de Kronieken van de koningen van Juda beschreven.

In 2 Kronieken 26 worden aan deze koning wel drieëntwintig verzen gewijd. Het is alsof je in 2 Koningen 15 in zeven verzen het korte nieuws over hem hoort en in 2 Kronieken als het ware de verdieping, met achtergronden bij het nieuws. Eerst wordt in 2 Kron. 26 beschreven hoezeer God hem hielp. Zo luidt ook zijn naam, Azarja: *'Mijn hulp is God'*. Hij blijkt echter ook onder een andere naam bekend te zijn geweest: Uzzia. Dat betekent: *'Mijn kracht is God'*. Ja, God heeft hem kracht en eer gegeven. Want Azarja, alias Uzzia was zeer voorspoedig in alles. Vooral in de landbouw: *'Hij hield van de landbouw'*. In 2 Kronieken 26:15 lezen we dan ook: *“Wijd en zijd verbreidde zich zijn roem, want hij werd wonderbaar geholpen, totdat hij machtig geworden was”*. Werkelijk aan een koning als Azarja, of Uzzia, wordt de naam van God als Schenker van eer en macht, Al-Moe'izz, wel zeer duidelijk. (Goed is het te bedenken dat we in de Hebreeuwse naam van de koning, Uzzia (*'mijn kracht is God'*), dezelfde Semitische woordstam hebben als in de Arabische Godsnaam, Al-Moe'izz.)

Maar dan...: Als achtergrond bij het korte nieuws van Uzzia's ziekte tot aan zijn dood lezen we in Kronieken óók hoe dat zo gekomen is. In 2 Kronieken 26:16 en volgende lezen we: *“Maar toen hij machtig geworden was, werd zijn hart zo hoogmoedig, dat hij ontrouw werd aan God. Hij ging namelijk de tempel van God binnen in Jeruzalem om daar op het wierookaltaar een offer te ontsteken”*.

Uzzia begreep dat hij overal in zijn land macht had, behalve in religieuze zaken. Ook dat wilde hij aan zich trekken. Dan krijgt de koning de hele priesterschap tegenover zich en er staat dat God hem met een ziekte sloeg. *“Als een melaatse woonde hij in een afgezonderd huis en zijn zoon Jotam beheerde het paleis en bestuurde het land.”* God had hem deze ziekte aangedaan. Zijn eer en macht werd door God van de koning afgenomen. Hij heeft aan den lijve gevoeld wat de Gods naam Al-Moedhill betekent: Hij, die macht en eer wegneemt.

Misschien denkt iemand: Het is een merkwaardig, niet al te bekend Bijbelverhaal, toch heb ik die naam Uzzia wel eens eerder, maar dan in ander verband, gehoord. Zo verging het mij tenminste. Het beroemde roepingsvisioen van de profeet Jesaja begint met de woorden:

“In het sterfjaar van koning Uzzia, zag ik de Eeuwige zitten op een hoge en verheven troon (Jesaja 6:1)”. Er is een uitlegtraditie, die zegt: In het leven van deze koning Uzzia is de waterscheiding van de opgang en de neergang van het koningschap in Jeruzalem te zien. In zijn eerste levensheft ervaren we nog God als Schenker van eer, Al-Moe'izz; maar vanaf zijn hoogmoed zal God zich laten kennen als Degene, die Zijn eer wegneemt: Al-Moedhill.

26. As-Samie', Hij, die hoort

We luisteren eerst naar twee verzen uit de Koran. Eerst soera 3:38:

"Daar riep Zacharia zijn Heer aan. Hij zei: Heer, schenk mij van Uwentwege goede nakomelingschap. Gij zijt de verhoorder van de aanroep".

Vervolgens soera 14: 39:

"Lof aan Allah, die mij begiftigd heeft, ondanks mijn ouderdom, met Isma-iel en Ishak; mijn Heer is waarlijk horend op de aanroep".

Zacharias in het Nieuwe Testament bidt, op hoge ouderdom, om een nakomeling. Zijn vrouw krijgt een zoon: Johannes; die wij als Johannes de Doper zullen leren kennen.

Het verhaal in Lucas 1 over Zacharias en Elisabeth wil ons herinneren aan dat andere verhaal van een hoogbejaard kinderloos echtpaar, in het Oude Testament: Abraham en Sara.

Sara adviseert haar man Abraham nageslacht te verwerven via haar Egyptische slavin Hagar. En aldus geschiedt. Dat verhaal lezen we in Genesis 16: *"...en Abram noemde de zoon, die Hagar geboort had, Ismaël. En Abram was zesentachtig jaar oud, toen Hagar Ismaël aan Abram baarde".*

Nu is er iets aan de hand met die naam Ismaël. Die naam betekent namelijk: God heeft (naar je) gehoord. Tot twee keer toe wordt dat in Genesis duidelijk gemaakt. Eerst in Genesis 16. Immers, die geboorte van Ismaël is niet eenvoudig gegaan. Er is een enorme spanning tussen de nog steeds onvruchtbare meesteres Sara en haar zwangere slavin Hagar. Een spanning, die in huize Abram niet meer uit te houden is. Hagar vlucht de woestijn in, zwanger en wel. En daar in de woestijn bij een waterbron ontmoette haar een engel van de Heer en voorzegt haar de geboorte van haar kind, die Ismaël zal heten, *"...want de Heer heeft naar je ellende gehoord".*

Zij keert terug naar Abram. Maar het wordt nog dramatischer. Als tenslotte de meesteres Sara een zoon krijgt, Izaïc, wordt de toestand definitief ondragelijk tussen de beide vrouwen Sara en Hagar. Wie zal de erfgenaam zijn? En Sara zegt tegen Abraham: *"jaag die slavin met haar zoon weg... (Genesis 21:10)".* En weer is de slavin Hagar dwalend in de woestijn, nu niet zwanger, maar met haar tienerzoon Ismaël, die ten dode is opgeschreven. Zij ging op een afstand van haar doodzieke zoon zitten, *"...want, zei zij, ik kan het sterven van het kind niet aanzien..."*. Terwijl zij op een afstand zat, verhief zij haar stem en weende. En dan volgt de zin: *"En God hoorde de stem van de jongen".* Een onthullende zin over het horen van God. Zó hoort God, waar ogenschijnlijk niets te horen valt. Want de jongen was te ziek en te zwak om nog maar zijn stem te verheffen. Toch: God hoorde de stem van de jongen. "God hoorde": Ismaël.

Nu wordt in de Koran de naam van de slavin Hagar niet vermeld; zij wordt gewoon bekend verondersteld. En in de islamtraditie speelt zij een blijvende en inspirerende rol. Wie naar Mekka gaat voor de pelgrimage kan een ritueel verrichten dat regelrecht herinnert aan Hagar met haar zoon Isma-iel in de woestijn. Bij Mekka zijn twee heuveltjes, genaamd Safaa en Marwa, een kleine vierhonderd meter van elkaar verwijderd. De traditie vertelt dat Hagar, toen haar zoon Isma-iel op het punt stond van dorst in de woestijn te sterven, wanhopig heen en weer rende tussen deze heuvels op zoek naar hulp voor haar zoon. Tijdens haar zoektocht naar water bij deze heuvels werd haar gebed verhoord. God hoorde, Hij betoonde Zich As-Samie', Hij die hoort. Hagar vond de bron Zamzam. Zij en haar zoon Isma-iel werden gered.

Wie nu tijdens de pelgrimage de afstand tussen deze heuveltjes zeven keer aflegt betuigt zijn geloof in As-Samie', God, die hoorde naar het gebed onder tranen van Hagar en de 'stille schreeuw' van haar zoon Isma-iel. God, die hoort, ook naar ons.

27. Al-Basier, de Alziende

We luisteren naar de volgende Korantekst:

“Verricht de salaas en geeft de zakaat. En wat jullie vooraf voor jullie zelf aan goeds doen, dat zullen jullie bij God vinden. Wat jullie doen doorziet God wel (soera 2:110).”

Salaas is het gebed en zakaat is de bijdrage in de verlichting van de sociale nood van de naaste. Maar hoe moeten we deze woorden uitleggen: *“Wat jullie vooraf voor jullie zelf aan goeds doen”*? Een ander vers in dezelfde soera kan ons daarbij helpen.

“Jullie, die geloven! Maakt jullie liefdegave niet waardeloos door gepoch en ergernis, zoals hij die zijn bezit weggeeft om door de mensen gezien te worden maar zonder te geloven in God en de laatste dag. Hij lijkt bijvoorbeeld op rotsgrond met aarde er op. Dan treft hem een stortregen en laat hem kaal achter. Zij hebben geen macht over iets dat zij verworven hebben. En God wijst de ongelovige mensen de goede richting niet (2:264).”

Wie zulke verzen tot zich door laat dringen moet onwillekeurig aan de Bergrede van Jezus denken. In Mattheüs 6:1-18 wordt gesproken over het geven van liefdegaven, het bidden en het vasten. Laten we eens luisteren naar wat Jezus over het geven van liefdegaven zegt:

“Ziet toe, dat gij uw liefdegaven niet geeft met het oog op de mensen, om door hen opgemerkt te worden; want dan hebt gij geen loon bij uw Vader in de hemel. Wanneer gij dan liefdegaven geeft, laat het niet voor u uitbazuinen, om door de mensen geroemd te worden. Voorwaar, Ik zeg u, zij hebben hun loon reeds. Maar laat, als gij liefdegaven geeft, uw linkerhand niet weten wat uw rechter doet, opdat uw liefdegave in het verborgene zij; en uw Vader, die in het verborgene ziet, zal het u vergelden”.

We luisteren nu nog een keer naar die eerst geciteerde Koranregel:

“Verricht de salaas en geeft de zakaat. En wat jullie vooraf voor jullie zelf aan goeds doen, dat zullen jullie bij God vinden. Wat jullie doen doorziet God wel”.

Dat woordje ‘vooraf’ duidt op het leven hier en nu, aan deze kant van de doodsgrens.

De woorden ‘voor jullie zelf’ duidt op alle stille persoonlijke initiatieven die je voor hulp aan anderen ontplooit.

En de woorden: “dat zullen jullie bij God vinden” betekent dat bij God die stille hulp, die je gegeven hebt niet onopgemerkt zal blijven, maar “bij Hem te vinden is”. Immers God is Al-Basier, de Al-ziende. God, die in het verborgene ziet.

Dat besef dat niet wij mensen God doorzien, maar dat omgekeerd het God is die ons mensen ziet en doorziet en ziet in het verborgene, horen wij ook in Psalm 139:1.2.16.23.24.

*“Heer, Gij doorgrondt en kent mij,
Gij kent mijn zitten en mijn opstaan,
Gij verstaat van verre mijn gedachten,
Uw ogen zagen mijn vormeloos begin.
Doorgond mij, o God, en ken mijn hart,
toets mij en ken mijn gedachten.
Zie of bij mij een heilloze weg is
en leid mij op de eeuwige weg.”*

28. Al-Hakam, de Rechter

We willen eens luisteren naar een op het eerste gezicht vreemdsoortig gesprek, namelijk een twistgesprek in het Vuur. We vinden dat in de Koran in soera 40:47 e.v..

“En wanneer zij in het Vuur met elkaar redetwisten zeggen zij, die vroeger onderdrukt werden, tot hen die zich heel wat voelden: Wij waren toch aan jullie onderdanig, zullen jullie ons dan nu kunnen vrijwaren voor een deel van het vuur? En de hooghartigen zeggen: Wij zijn er toch allen in. God heeft tussen zijn dienaren geoordeeld (hier het werkwoord hkm: oordelen, rechtspreken).”

Bij dergelijke verhalen over situaties na de dood, schiet mij het vierde couplet van het Wilhelmus te binnen. Er wordt daar herinnerd aan de dood van de broer van Willem van Oranje, Adolf van Nassau:

*“Lijf en goed altesamen, heb ik u niet verschoond,
Mijn broeders hoog van name hebben 't u ook vertoond.
Graaf Adolf is gebleven in Friesland in de slag;
zijn ziel in 't eeuwig leven verwacht de jongste dag.”*

In het allereerste begin van de tachtigjarige oorlog verliest deze jongere broer van Willem van Oranje zijn leven in de slag bij Heiligerlee (1568). Nu gaat het om de gedachtegang over het lot van de ziel van graaf Adolf. Zijn ziel verwacht, in 't eeuwig leven, de jongste dag. Daarin klinkt iets door van bepaalde ideeën over het lot van ons mensen na onze dood. Wij worden verzameld op plaatsen, die je wachtkamers zou kunnen noemen. Meervoud. Er zijn namelijk wachtkamers voor de rechtvaardigen enerzijds en wachtkamers voor de onrechtvaardigen anderzijds. Tussen degenen, die verblijven in die -verschillende ruimten is een gesprek mogelijk. In de Korantekst horen we het gesprek tussen de vroegere onderdrukten met hun onderdrukkers, de hooghartigen. Die hooghartigen moeten erkennen dat ze geen enkele macht hebben om het Vuur weg te houden bij de onderdrukten. Zij zeggen: God is de Rechter, Hij is Al-Hakam. Hij heeft reeds geoordeeld tussen zijn dienaren.

De Korantekst gaat dan als volgt verder: *“En zij die in het Vuur zijn zeggen tot de bewakers van de hel: Bidt tot jullie Heer, dat Hij ons één dag verlichting geve van de bestraffing. De bewakers zeggen tot hen: Waren er tot jullie geen gezanten met de duidelijke bewijzen gekomen? Zij zeggen: Ja zeker. De bewakers zeggen: Bidt dan zelf”.*

De hooghartigen komen, een beetje laat, tot inkeer en proberen verlichting van hun lot in het hiernamaals te verkrijgen door te onderhandelen met de bewakers van de hel. Bijvoorbeeld één dag strafvermindering. Dat levert niet veel op. Zij krijgen als antwoord, dat ze dan tijdens hun leven maar beter op de woorden van Gods gezanten, de profeten, hadden moeten letten. En ze krijgen het advies: Bidt zelf.

Deze plastische manier van vertellen vinden we in de joodse Bijbel-uitlegtraditie. Bijvoorbeeld in het apocriefe boek Henoch. Henoch maakt onder begeleiding van enkele engelen een tocht door de onderwereld. Hij ziet er verschillende ruimtes. Sommige als wachtkamers voor overleden zondaren, andere bestemd voor overleden rechtvaardigen. Allen in afwachting tot Gods laatste oordeel (Henoch 22).

En ook in het Nieuwe Testament vinden we duidelijk sporen van deze manier van denken. En wel in het verhaal van de rijke man en de arme Lazarus, te vinden in Lucas 16:19-31. Ook daar een gesprek in het hiernamaals, vanuit verschillende compartimenten gevoerd. De arme Lazarus is nu in de wachtkamer van de rechtvaardigen. Lucas geeft daar een mooi beeld voor: Lazarus is in de schoot van Abraham. En de rijke man, gepijnigd in het vuur, gaat een gesprek aan met Abraham dat als volgt verloopt:

“Vader Abraham, heb medelijden met mij en zend Lazarus, opdat hij de top van zijn vinger in water dophe en mijn tong verkoele, want ik lijd pijn in deze vlam. Maar Abraham zei: Kind, herinner u, hoe gij het goede tijdens uw leven hebt ontvangen en insgelijks Lazarus het kwade; nu wordt hij hier vertroost en gij lijdt pijn. En bij dit alles, er is tussen ons en u een onoverkomelijke kloof”. Nu denkt de rijke man aan zijn vijf broers, die nog in leven zijn en vraagt Abraham: “Dan vraag ik u, vader, zend Lazarus naar mijn broeders. Laat hij hen ernstig waarschuwen, dat ook zij niet in deze plaats der

pijniging komen. Maar Abraham antwoordde: Zij hebben Mozes en de profeten, naar hen moeten zij luisteren”.

De joodse, christelijke en islamitische traditie blijken in zulke verhalen familie van elkaar te zijn. In de vorm van de verhalen, in de gedachte van de wachtplaats en wachttijd na het sterven; maar bovenal is er het gemeenschappelijke geloof in God als de Rechter, Al-Hakam. In een wereld met ten hemel schreiend onrecht houdt deze traditie van Abraham het verlangen levend naar ‘eindelijk gerechtigheid’, het geloof in God, die het laatste oordeel in Zijn hand houdt.

29. Al-'Adl, de Rechtvaardige

We willen eens twee teksten naast elkaar leggen. Eerst willen we luisteren naar de Koran en wel naar soera 6:114-116:

“Zal ik mij dan een andere scheidsrechter dan God wensen, terwijl Hij het toch is die tot u de Schrift heeft neergezonden, duidelijk uiteengezet. En zij, aan wie de Schrift is neergezonden weten dat het in waarheid van God afkomstig is. Behoor dus niet tot hen die twifelen. Het Woord van uw Heer is volkomen in betrouwbaarheid en rechtvaardigheid ('adl). Er is niemand, die Zijn woorden kan veranderen. Hij is de Horende en de Wetende. En als je gehoor geeft aan de meerderheid van wie er op aarde zijn, dan zullen zij jou van Gods weg laten afdwalen. Zij volgen alleen maar vermoedens en zij gissen slechts.”

En nu luisteren we daarnaast eens naar de Bijbel in Exodus 23:1-2:

“Je zult geen vals gerucht verbreiden; je mag de schuldige niet helpen als een misdadig getuige. Je zult de meerderheid in het kwade niet volgen, noch in een rechtsgeding getuigenis afleggen met de meerderheid mee, om het recht te buigen.”

Maar wat is dan het criterium bij het juiste rechtspreken? De Korantekst wijst op de woorden van God, die tot de mensen in de Schrift zijn neergezonden in waarheid. Die Woorden van God zijn voor Bijbel en Koran in dit geval niet anders dan het gebod: gij zult geen vals getuigenis afleggen tegen uw naaste. Het negende van de Tien Geboden, of ook wel de Tien Woorden genoemd. In de Bijbel zijn die Tien Woorden te lezen in Exodus 20. En in de hoofdstukken er op volgend wordt nadere uitleg gegeven. Zoals de Koran het zegt: zo'n negende gebod wordt nog eens 'duidelijk uiteengezet' in een veel voorkomend geval in de praktijk van elke dag.

Hoe kunnen wij mensen iets van Gods rechtvaardigheid verwerkelijken in de realiteit van het leven? Die realiteit wordt in Koran en Bijbel aangeduid met de term 'meerderheid'. Daar kan een groot gevaar voor rechtvaardigheid in steken. De druk van machtige pressiegroepen kan voelbaar worden in de rechtszaal. Zodat het recht verbogen wordt. De Koran doet nog een uitspraak over de criteria van die meerderheid: Ze baseren zich op louter gissingen en vermoedens. En de Bijbel waarschuwt ons nog om niet mee te doen met het verspreiden van niet gecontroleerde, valse geruchten.

Twee voorbeelden. In het Nieuwe Testament horen we van twee rechtszittingen.

De eerste rechtszitting, die ik bedoel is het proces tegen Jezus van Nazareth. We vinden Jezus' proces in alle vier evangeliën. We maken daar kennis met een Romeinse rechter, Pontius Pilatus. Hij onderzoekt de zaak van Jezus. Hij vindt in de beschuldigde geen kwaad. Niettemin laat hij de onschuldige ter dood brengen. Waarom? Omdat de publieke opinie daar op aandrong.

De tweede rechtszitting vinden we in Handelingen 18. De Romeinse rechter heet Gallio. Hij laat een heel ander beeld zien van rechtspraak dan in het geval van zijn collega Pilatus. Gallio onderzoekt de zaak van de beschuldigde, de apostel Paulus. Gallio vindt geen kwaad in de apostel. En van de druk van de publieke opinie tegen Paulus trekt Gallio zich niets aan en hij spreekt Paulus vrij.

Geldt het recht van de sterkste, 'de meerderheid'? Of geven wij gehoor aan de Woorden van God, Al-'Adl, de Rechtvaardige?

30. Al-Latief, de Tedere, de Welwillende

Eind juli 2009 moeten de weerkundigen in Engeland toegeven dat hun prognose van een warme, mooie zomer op de Britse eilanden er faliekant naast zat. Het journaal geeft volkomen ondergelopen campings te zien. Veel Engelsen hadden op grond van de prognoses hun vakantie in eigen land gepland. Die vakanties zijn letterlijk in het water gevallen door overmatige regenval. Op het Nederlandse journaal zien we ook de mantra van het KNMI: heet in Oost- en Zuid-Europa en wisselvallig in het Noordwesten van Europa. Dergelijke berichten dien je goed in gedachten te houden wanneer je op waarde wil schatten wat de volgende Korantekst (soera 22: 63) zegt:

“Zie je dan niet dat God uit de hemel water laat neerdalen, zodat de aarde groen wordt? God is de Tedere/Welwillende (Al-Latief)”

Het heeft iets van de kracht én de poëzie van het Bijbelse scheppingsverhaal:

“En God zei: Dat de wateren onder de hemel op één plaats samenvloeien en het droge tevoorschijn kome; en het was alzo. En God noemde het droge aarde en de samengevloede wateren noemde Hij zeeën. En God zag dat het goed was. En God zei: dat de aarde jong groen voortbrengte (Genesis 1:9-11).”

In Koran en Bijbel komen daar die elementaire woorden voor: hemel, aarde, water, groen.

Je moet op de achtergrond de drama's van hitte en droogte en bijgevolg hongersnood er bij denken om de betekenis van zulke teksten op waarde te schatten. Noch Arabië, het land van de Koran, noch Palestina/Israël, het land van de Bijbel, is gezegend als Egypte of Irak met grote rivieren. De Bijbel zegt dat ergens heel precies: *“Want het land, waarheen gij komt om het in bezit te nemen, is niet als het land Egypte, waaruit gij getrokken zijt, dat gij na het zaaien kunstmatig drenken moest als een moestuin (door middel van het kanalenstelsel bij de rivier de Nijl). Maar het land, waarheen gij trekt om het in bezit te nemen, is een land van bergen en dalen, dat water drinkt van de regen des hemels (Deuteronomium 11:10-11).”*

Zo zul je in Bijbel en Koran de regen als zegen beschreven zien. Ja, de regen wordt beschreven als dé levenwekkende kracht bij uitstek. In diezelfde soera 22 lezen we in het begin deze woorden: *“En je ziet dat de aarde verdord is, maar wanneer Wij er dan water op laten neerdalen beweegt zij zich, zwelt op en laat er allerlei kostelijke soorten groeien. Dat is omdat God de waarheid is en omdat Hij de doden levend maakt en omdat Hij almachtig is.”*

Die zorg van God om zijn schepping, daaruit spreekt zijn macht, zeker, maar ook zijn goedheid, welwillendheid en ‘tederheid’. Hij betoont zich de Tedere, Al-Latief, voor Zijn schepselen.

31. Al-Chabier, de Welingelichte

We lezen in de Koran soera 31:34:

“God, bij Hem is de kennis van het uur; Hij laat de regen neerdalen en Hij weet wat er in de moederschoten is. Niemand weet wat hij morgen ten uitvoer zal brengen en niemand weet in welk land hij zal sterven. God is wetend en welingelicht (Al-Chabier).”

In het Nieuwe Testament lezen we Jacobus 4:13-16:

“Zeker, u zegt: Vandaag of morgen gaan we naar die en die stad. Daar zullen we een jaar lang blijven om zaken te doen en winst te maken. Maar u weet niet eens wat de dag van morgen zal brengen! Uw leven is maar een nevel, die even verschijnt en dan weer verdwijnt. Dit moet u zeggen: Als de Heer het wil, blijven we in leven en zullen we dit of dat doen. Maar nu beroemt u zich en slaat een hoge toon aan; al die grootspraak is uit den boze.”

Die regels doen denken aan Spreuken 27:1 in het Oude Testament: *“Beroem je niet op de dag van morgen, want je weet niet eens wat de dag van vandaag zal brengen”.*

Of je nu de Bijbel of de Koran leest, je vindt er regels als deze. Zulke verzen laten ons mensen voelen hoe weinig we echt over onze toekomst, over de dag van morgen, zelfs over de dag van vandaag weten. We doen natuurlijk wel of we van alles weten, we maken plannen en we bouwen tal van zekerheden in. Maar toch. Niets is in feite zeker. Je ziet wel eens op aankondigingen of uitnodigingen afkomstig van mensen uit kerkelijke kring, de uitdrukking D.V.. Dat betekent ‘Deo Volente’, ‘indien God het wil’. Die uitdrukking is ontleend aan Jacobus 4:15 en wordt daarom ook wel het Jacobinisch voorbehoud genoemd. Degene, die aankondigt of uitnodigt voor die en die dag, is er zich van bewust dat zijn menselijke plannenmakerij slechts zegenrijk kan zijn, Deo Volente, indien de Heer het wil.

In de Islam is er ook zo’n uitdrukking, ‘als God het wil’, ‘in-sja-‘allah’. Die kun je heel regelmatig horen. Daarin wordt uitdrukking gegeven dat de mens wikt maar God beschikt. Dat de mens halfingelicht is, maar dat God volledig, namelijk welingelicht is over onze menselijke bestemming. Hij is Al-Chabier.

Je kunt nog een stap verder gaan. God is niet alleen Welingelicht over vandaag en morgen, maar ook over De Dag en Het Uur. Dan gaat het niet alleen over onze bestemming op korte termijn, maar om onze uiteindelijke bestemming. Dan zal God zich Koning betonen op de Dag en Het Uur van het laatste oordeel. Die onzekerheid knaagt bij ons mensen over het ‘wanneer zal dat zijn’. Ook bij de leerlingen van Jezus. We horen de leerlingen aan Jezus vragen: *“Heer, herstelt Gij in deze tijd het koningschap voor Israël?” Jezus zei tot hen: “Het is niet uw zaak om de tijden en gelegenheden te weten, waarover de Vader de beschikking aan Zich gehouden heeft (Handelingen 1:6-7)”.* Eenzelfde oproep tot menselijke bescheidenheid in onze plannenmakerij hebben Bijbel en Koran gemeen.

32. Al-Haliem, de Lankmoedige

We luisteren naar de volgende regels in de Koran:

Soera 2:224-225: *“Maakt God niet tot een beletsel bij jullie eden om vroomheid te betrachten, godvrezend te zijn en vrede te stichten tussen de mensen. God is horend en wetend. God rekent jullie onnadenkende uitspraken bij jullie eden niet aan, maar Hij rekent jullie aan wat jullie harten bedoelen. God is vergevend en lankmoedig (haliem).”*

We brengen vandaag een bezoek aan de Umayyaden-moskee in Damascus. Voordat dit heiligdom een moskee werd was er op die plaats een christelijke basiliek, gewijd aan Johannes de Doper. De traditie wil dat het hoofd van Johannes de Doper op die plek bewaard wordt. Toen in de zevende eeuw de Islam zijn intrede deed in Damascus kwam op de plaats van de basiliek een moskee. De Umayyaden-moskee. Een hele verandering. Echter, wie nu de gebedszaal van de moskee binnentreedt, ziet daar het monument ter gedachtenis van Johannes de Doper. Tot op de dag van vandaag. Bij alle verandering dus ook continuïteit. Ook voor de islam behoort Johannes de Doper tot de profeten en hij staat in hoog aanzien. Ook in de islamitische traditie geldt dat daar het hoofd van Johannes de Doper bewaard wordt.

Waarom het hoofd? Dat brengt ons naar het Nieuwe Testament. De Bijbel beschrijft zelden verjaardagsfeestjes. En als het dan een keer gebeurt, loopt de partij dramatisch uit de hand. Wat is het geval? Johannes de Doper had kritiek geuit op het tweede huwelijk van de plaatselijke vorst, Herodes Antipas. Herodes ziet zich genoodzaakt Johannes gevangen te nemen. Die tweede vrouw, Herodias, was razend op Johannes en had het voorzien op zijn leven. Ze kon Johannes echter niet zo maar uit de weg ruimen want Herodes Antipas begon interesse te krijgen voor deze gevangen Johannes. Als we het Marcus-evangelie lezen lijkt het wel of Johannes de Doper, gevangen en wel, de hofprediker bij Herodes Antipas is. *“Want”,* staat er, *“Herodes hoorde hem gaarne”.*

Dan komt Herodes' verjaardag. Het feest is in volle gang en de koning al beneveld. Herodias ziet haar kans. Zij laat haar dochter voor de koning dansen. Dat *“behaagde aan de koning en hun, die mede aanlagen. En de koning zei tot het meisje: Vraag mij wat je maar wilt en ik zal het je geven. En hij zwoer haar: Wat je maar zult vragen, zal ik geven, al was het de helft van mijn koninkrijk. En het meisje ging naar haar moeder en vroeg haar: Wat zal ik vragen. En deze zei: Het hoofd van Johannes de Doper. En ofschoon de koning zeer bedroefd werd, wilde hij het haar niet weigeren om zijn eden en ten overstaan van zijn gasten (Marcus 6:14-29)”.*

Het was een onnadenkende uitspraak geweest van de koning, bekrachtigd met eden. De uitkomst van zijn woorden levert iets op wat hij helemaal niet bedoeld had. Deze ijzeren, duivelse consequentie van onbezonnen menselijke woorden wil God doorbreken. Door de naam van God als Al-Haliem, de Lankmoedige, wordt ons mensen toegeroepen: God rekent je die woorden niet aan, maar Hij let op wat je hart bedoelde. Je kunt op je schreden terugkeren.

Bijbel en Koran geven ons nog een advies: je kunt beter helemaal niet zweren. Prediker zegt het al: *“Het is beter, dat gij niet belooft, dan dat gij belooft en niet inlost”.* En in die lijn zegt Jezus in de Bergrede: *“Uw ja zij ja, en uw nee zij nee; wat daarboven uitgaat is uit den boze”.* Zo zegt het ook de Koran: *“Zweert niet(soera 24:53)”.*

33. Al-'Aziem, de Immense

Op zoek naar een tekst in de Koran, behorend bij de naam Al-'Aziem, de Immense, werd ik blij verrast door soera 56: 63-74. Te mooi om niet geheel te beluisteren:

“Hoe zien jullie het dan als jullie het land bewerken? Zaaïen jullie het in of zijn Wij het die zaaïen? Als Wij wilden maakten Wij het tot gruis. Dan zouden jullie verbijsterd staan te kijken: Wij zijn met schulden beladen; nee, alles is ons ontroofd. Hoe zien jullie het water dan dat jullie drinken? Hebben jullie het uit de wolken laten neerkomen of hebben Wij het laten neerdalen? Als Wij wilden hadden Wij het pekelig gemaakt; waarom betuigen jullie geen dank? Hoe zien jullie het vuur dan dat jullie ontsteken? Hebben jullie de bomen ervoor laten ontstaan of hebben Wij ze laten ontstaan? Wij hebben het als een vermaning gemaakt en voor de woestijnbewoners als iets om te gebruiken. Prijs dan de naam van uw Heer, de Immense, Al-'Aziem.”

Nu maakte ik onlangs deel uit van een groep uit onze kerk, die een bezoek bracht aan Assisi. We bezochten het klooster San Damiano van de Clarissen. Daar was Franciscus van Assisi ernstig ziek in het jaar 1224. Terwijl hij in feite de wanhoop nabij was, kreeg hij de geest van vertrouwen, dankzegging en lofprijzing terug. Toen schreef hij, daar in zijn ziekenboek, “het zonneliëd”.

Enkele regels geven wij weer:

“Geloofd zijt Gij, mijn Heer, door zuster *water*, die heel nuttig is, nederig en kuis.

Geloofd zijt Gij mijn Heer, door broeder *vuur*, door wie Gij voor ons de nacht verlicht.

En Hij is mooi en vrolijk, stoer en sterk.

Geloofd zijt Gij, mijn Heer, door zuster *aarde*, onze moeder, die ons in leven houdt en leidt en allerlei gewassen met kleurige bloemen en kruiden voortbrengt.”

Een bidsnoer of rozenkrans in de Islam heet een *subha*. Dat hangt samen met het werkwoord ‘sabbaha’, loven en prijzen. Als we letten op het bovenstaande soeragedeelte, zien we dat het een duidelijke structuur heeft. Tot drie keer toe vraagt God aan ons mensen: zorgen jullie voor de groei op aarde, voor het water uit de hemel en voor de groei van bomen als brandhout voor het vuur tot nut van de mensen? Of zijn Wij het?

Prijs (het werkwoord sabbaha) dan de Heer, de Immense, Al-'Aziem.

Een snoer van Namen van God, om Hem biddend te loven en te prijzen.